

บทที่ ๖ สยามไวยากรณ์

๖.๑ ความนำ

สยามไวยากรณ์ คือชื่อตำราชุด ๔ เรื่อง คือ อักษรวิธี วจวิภาค วากยสัมพันธ์ และ จันท์ลักษณะ ซึ่งมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า หลักภาษาไทย

พระยาอุปทิศศิลปสาร ได้กล่าวไว้ในคำนำหนังสือ อักษรวิธี ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑ เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๖๑

ตำราสยามไวยากรณ์ อักษรวิธีนี้ เดิมกรมศึกษาธิการได้เรียบเรียงขึ้นเป็นครั้งแรก ภายหลังจากท่านเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีได้เรียบเรียงขึ้นอีกเล่มหนึ่ง โดยย่อจากฉบับเก่า และมีแก้ไขเปลี่ยนแปลงบ้างตามสมควร กุลบุตรได้อาศัยศึกษาเล่าเรียนเป็นลำดับมา แต่ตำราอักษรวิธีทั้ง ๒ เล่มนั้นหาจบบริบูรณ์ไม่ คือมีแต่ภาคที่ ๑ ว่าด้วยลักษณะตัวอักษร กับภาคที่ ๒ ว่าด้วยวิธีประสมอักษร ยังขาดภาคที่ ๓ ซึ่งว่าด้วยวิธีใช้ตัวอักษรอยู่

ครั้นมาถึงพุทธศก ๒๔๖๑ ข้าพเจ้าต้องเป็นผู้แสดงปาฐกถาว่าด้วยภาษาไทยที่สามัคยาจารย์สโมสร จำเป็นต้องดูตำราไวยากรณ์มีอักษรวิธีเป็นต้น เห็นเป็นโอกาสเหมาะจึงได้เรียบเรียงตำราอักษรวิธีเล่มนี้ขึ้น ในภาคที่ ๑ และที่ ๒ นั้น ได้อาศัยอักษรวิธีเดิมทั้ง ๒ เล่มนั้นเป็นหลัก...ส่วนภาคที่ ๓ ว่าด้วยวิธีใช้อักษรนั้น ได้พยายามเรียบเรียงขึ้นเอง...

(พระยาอุปทิศศิลปสาร, ๒๕๓๓: (๓))

ส่วนในคำนำหนังสือ วจวิภาค ฉบับพิมพ์ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ก็มีความตอนหนึ่งว่า

...ข้อความที่ข้าพเจ้าเรียบเรียงในตำราเล่มนี้ อาศัยรูปโครงของตำรา
สยามไวยากรณ์วชิวิภาคของเดิม แต่ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามความเห็นที่
ใช้สั่งสอนกันอยู่ในสมัยนี้...ตั้งใจทำให้เป็นตำราที่ถูกต้องกับระเบียบของภาษา
ไทยเราให้มากที่สุดตามแต่จะได้...

(พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓: (๔)-(๕))

และส่วนหนึ่งของคำนำหนังสือ วากยสัมพันธ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ก็มีว่า

ตำราไวยากรณ์ของไทยเรานี้ ครั้งแรกเจ้าหน้าที่ในกระทรวงธรรมการ
ได้แต่งไว้ เพื่อให้ครูบาอาจารย์ใช้สอนในโรงเรียนทั่วไป มีอยู่ ๔ เล่มด้วยกัน
คือ ๑. อักษรวิธี ๒. วชิวิภาค ๓. วากยสัมพันธ์ ๔. ชั้นหลักขณมโน ๓ เล่มเบื้อง
ต้นนั้น อาศัยรูปโครงสร้างภาษาอังกฤษเป็นพื้น แต่ชื่อที่ใช้ในตำรานั้น ๆ ใช้คำ
สันสกฤต แต่ภาษาไทยเราเป็นภาษาทางตะวันตกออกย่อมรัดกับรูปโครงในตำรา
ไวยากรณ์ที่แต่งไว้โดยมาก จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงให้เข้า
รูปเป็นตำราไวยากรณ์ของไทยเราอย่างแท้จริง ...

(พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓: (๗))

จะเห็นได้ว่า แม้จะเป็นตำราที่ปรับปรุงมาจากของเก่า แต่ก็ได้มีการปรับปรุง
เพื่อให้เหมาะสมกับภาษาไทยด้วย ทั้งนี้ผู้แต่งก็ได้ยอมรับว่า อักษรวิธี วชิวิภาค และ
วากยสัมพันธ์ นั้น "อาศัยรูปโครงสร้างภาษาอังกฤษเป็นพื้น แต่ชื่อที่ใช้ในตำรานั้น ๆ
ใช้คำสันสกฤต"

เราจะได้พิจารณากันต่อไปว่า ไวยากรณ์ไทยซึ่งอาศัยรูปโครงสร้างภาษา
อังกฤษ แต่ใช้ชื่อภาษาสันสกฤตนั้นเป็นอย่างไร

๖.๒ อักษรวิธี

อักษรวิธี คือแบบแผนที่ว่าด้วยตัวหนังสือ พร้อมทั้งวิธีเขียนอ่านและใช้ตัวหนังสือให้ถูกต้องตามความนิยม แบ่งออกเป็น ๓ เรื่อง คือ ลักษณะอักษร วิธีประสมอักษร และ วิธีใช้อักษร

๖.๒.๑ ลักษณะอักษร

กล่าวถึงเสียงในภาษาไทยว่า มีอยู่ ๓ อย่าง คือ
เสียงแท้ คือเสียงที่ออกมาจากลำคอตรง ๆ ซึ่งไม่ต้องใช้ลิ้นหรือริมฝีปากคัดแปลงให้ปรวนแปรไป อักษรสำหรับแทนเสียงแท้ชื่อว่า สระ

เสียงแปร คือเสียงแท้ที่เปล่งออกมาแล้วกระดิกลิ้นให้กระทบ คอ เพดาน ฟัน หรือริมฝีปากทำให้เสียงปรวนแปรเป็นเสียงต่าง ๆ ไป อักษรสำหรับแทนเสียงแปรชื่อว่า พยัญชนะ

เสียงดนตรี คือเสียงแท้หรือเสียงแปรซึ่งผู้เปล่งทำให้เป็นเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ อย่างเสียงเครื่องดนตรี อักษรสำหรับแทนเสียงดนตรีชื่อว่าวรรณยุกต์

๖.๒.๑.๑ สระ

รูปสระ

ภาษาไทยมีรูปสระที่ใช้ประสมกับพยัญชนะอย่างเดียว เมื่อต้องการจะเขียนโดด ๆ ก็เอาตัว 'อ' ซึ่งจัดไว้ในพวกพยัญชนะมาประสมเข้า เว้นแต่สระ ฤ ฦ ฤา ฤา ซึ่งเขียนโดด ๆ ก็ได้ ประสมกับพยัญชนะก็ได้ รูปสระนั้นบางทีก็ใช้รูปเดียวเป็นสระหนึ่ง บางทีก็ใช้หลายรูปประสมกัน รวมแล้วมี ๒๑ รูป คือ

(๑) ะ เรียก วิสรรชนีย์	(๑๑) เ เรียก ไม้หน้า
(๒) ั เรียก ไม้ผัดหรือไม้หันอากาศ	(๑๒) ไ เรียก ไม้มีวน
(๓) ึ เรียก ไม้ไต่คู้	(๑๓) ใ เรียก ไม้มีลาย
(๔) า เรียก ลากข้าง	(๑๔) โ เรียก ไม้โ
(๕) ิ เรียก พินทุอิ	(๑๕) อ เรียก ตัวอ
(๖) ' เรียก ฝนทอง	(๑๖) ย เรียก ตัวย
(๗) ° เรียก กนฤคหิตหรือหยาดน้ำค้าง	(๑๗) ว เรียก ตัวว
(๘) ° เรียก พันหนู	(๑๘) ฤ เรียก ตัวรี
(๙) ุ เรียก ตีนเหยียด	(๑๙) ฤฯ เรียก ตัวรีอ
(๑๐) ู เรียก ตีนคู้	(๒๐) ฎ เรียก ตัวลี
	(๒๑) ฎฯ เรียก ตัวลือ

เสียงสระ

สระ ๒๑ รูปที่กล่าวถึงไปแล้วข้างต้นสามารถเข้ามาประกอบกันเป็นเสียงสระ

ได้ ๓๒ เสียง คือ

สระสั้น	สระยาว	สระสั้น	สระยาว
อะ	อา	เอียะ	เอีย
อิ	อี	เอือะ	เอือ
อึ	อือ	อัวะ	อิว
อุ	อุ	ฤ	ฤฯ
เอะ	เอ	ฎ	ฎฯ
แอะ	แอ	อำ	
โอะ	โอ	โ	
เฮอะ	เฮ	โ	
เออะ	เออ	เอ	

ใน ๓๒ เสียงนี้ มีเสียงซ้ำกันอยู่ ๘ เสียง ซึ่งเป็นสระเกิน คือ ฤ ฤา ฦ ฦา อ่า
 ไอ ไอ เอา เสียงสระไทยจึงต่างกันเพียง ๒๔ เสียงเท่านั้น

ที่ว่าเสียงซ้ำกันนี้ก็คือ ฤ ซ้ำกับ ริ (ร + ธิ), ฤา ซ้ำกับ ริอ (ร + ธิอ), ฦ ซ้ำกับ ติ
 (ต + ธิ), ฦา ซ้ำกับ ติอ (ต + ธิ), อ่า ซ้ำกับ อะ + ม, ไอ กับ ไอ ซ้ำกับ อะ + ย และ เอา
 ซ้ำกับ อะ + ว

ที่จุดนี้มีศัพท์ที่ควรรู้จัก ๔ คำ คำคือ

รัสสระ	หมายถึง	สระสั้น
ทิมสระ	หมายถึง	สระยาว
ลหุ (เบา)	หมายถึง	เสียงรัสสระที่ไม่มีตัวสะกด
ครุ (หนัก)	หมายถึง	เสียงรัสสระมีตัวสะกด และ เสียงทิมสระทั้งที่มีและไม่มีตัวสะกด

สำหรับสระทั้ง ๓๒ เสียงนี้ เป็นสระในภาษาบาลี ๘ คือที่พิมพ์ตัวหนา (อะ
 อา อิ อี อุ อู เอ โอ) เป็นสระในภาษาสันสกฤต ๑๔ คือที่พิมพ์ตัวเอน (อะ อา อิ อี
 อุ อู เอ โอ ฤ ฤา ฦ ฦา ไอ เอา) นอกนั้นไทยเพิ่มเติมขึ้นมาทีหลังเพื่อให้พอใช้ในภาษา
 จำแนกสระ

กล่าวถึงวิธีการออกเสียงสระประเภทต่าง ๆ ตามฐานกรณ์ โดยแบ่งเป็น ๓
 พวกคือ

(๑) สระแท้ คือสระแท้ที่เปล่งออกมาเป็นเสียงเดียว ไม่มีเสียงสระอื่นประสม
 มี ๑๘ ตัว จัดเป็น ๒ พวก คือ

(ก) สระแท้ฐานเดียวคือสระแท้ที่เปล่งออก โดยใช้ลิ้นหรือริมฝีปาก
 กระแทบฐานใดฐานหนึ่งคือ คอ เพดาน ปุ่มเหงือกหรือฟัน ริมฝีปาก แต่ฐานเดียว มี ๘
 ตัวด้วยกัน คือ

- อะ อา คู่นี้เกิดแต่ฐานคอ คือให้ลมกระทบคอ
- อิ อี คู่นี้เกิดแต่ฐานเพดาน คือให้ลมกระทบเพดาน
- อึ อือ คู่นี้เกิดแต่ฐานปุ่มเหงือกหรือฟัน คือให้ลมกระทบปุ่มเหงือกหรือฟัน
- อุ อู คู่นี้เกิดแต่ฐานริมฝีปาก คือให้ลมกระทบริมฝีปาก

(๑) สระแท้สองฐาน คือสระที่ต้องทำ ๒ ฐานพร้อมกัน คือให้ลมกระทบ ๒ ฐาน มี ๑๐ ตัว คือ

เอะ เอ แอะ แอ   สองคู่นี้ เกิดแต่ฐานคอกับเพดาน
 เออะ เออ   คู่นี้ เกิดแต่ฐานคอกับปุ่มเหงือกหรือฟัน
 โอะ โอ เอาะ ออ   สองคู่นี้ เกิดแต่ฐานคอกับริมฝีปาก

(๒) สระประสม คือสระที่มีสำเนียงสระแท้ประสมกัน ๒ สระมี ๖ ตัว คือ

เอียะ มีเสียง อี กับ อะ ประสมกัน
 เอีย   มีเสียง อี กับ อา ประสมกัน
 เอือะ มีเสียง อี กับ อะ ประสมกัน
 เอือ   มีเสียง อี กับ อา ประสมกัน
 อัวะ มีเสียง อุ กับ อะ ประสมกัน
 อิว   มีเสียง อุ กับ อา ประสมกัน

(๓) สระเกิน คือสระที่มีสำเนียงซ้ำกับสระแท้ข้างต้นนั้น เป็นแต่มีเสียงพยัญชนะประสมหรือสะกดอยู่ด้วยเท่านั้น มี ๔ ตัวคือ ฤ ฤฎ ฦ ฦฎ อ้าโอ โอ เอา

๖.๒.๑.๒ พยัญชนะ

รูปพยัญชนะ

รูปพยัญชนะไทยมี ๔๔ ตัว มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันไปตามลัทธิอาจารย์ ท่านเรียกตามที่ชอบดังนี้

ก	ข ร้อง, ข เขต,	ค ควาย,	ฅ ฅนฐา,	ฆ ระฆัง,	ง
จ	ฉ ช้าง,	ช	ฌ เจอ,	ญ ญิง	
ฎ ขฎา, ฏ ฏขัฎ, ฐ ฐาน,		ท มณฑา,	ฒ ผู้เฒ่า,	ณ เณร	
ด เด็ก, ด เต่า, ถ ถุง,		ท ทหาร,	ธ ธง,	น หนู	
บ	ป ผ	ฝ	พ พาน,	ฟ ฟ้าสำเนา,	
ม	ย ยักษ์, ร เรือ,	ล ลิง, ว ศ ษ ส ห		ฬ ฬ้า, ฮ ฮ	

ในจำนวนนี้เป็นพยัญชนะบาลี ๓๓ ตัว คือ

	๑	๒	๓	๔	๕
วรรณ กะ	ก	ข	ค	ฅ	ง
วรรณ จะ	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
วรรณ ฎะ	ฎ	ฏ	ฑ	ฒ	ณ
วรรณ ตะ	ต	ถ	ท	ธ	น
วรรณ ปะ	ป	ผ	พ	ภ	ม
เศษวรรณ	ย	ร	ล	ว	ส ห ฬ

ส่วนพยัญชนะสันสกฤตมี ๓๕ ตัว โดยเพิ่ม ศ กับ ษ เข้าไปที่เศษวรรณ นอกนั้นเป็นพยัญชนะที่ไทยเพิ่มเติมขึ้นทีหลัง

รูปเครื่องหมายกำกับพยัญชนะ

เนื่องจากพยัญชนะไทยที่อ่านเป็นเสียงสระประสมอย่างบาลีและสันสกฤตมีอยู่มาก จึงต้องมีเครื่องหมายบอกให้ทราบว่าอ่านอย่างไร มีอยู่ ๓ รูป คือ

- เรียก *ทัณฑฆาต* ใช้ได้ ๒ อย่าง คือสำหรับเขียนข้างบนคำไทย เพื่อให้รู้ว่าเป็นตัวกาณฑ์ ไม่ต้องอ่าน เช่น "ฤทธิ" ตัว ฐิ ไม่ต้องอ่าน สำหรับเขียนข้างบนคำบาลีสันสกฤต เพื่อให้รู้ว่าเป็นตัวสะกด เช่น "สินธุ์" ตัว ฌ เป็นตัวสะกด
- เรียก *ยामักการ* ใช้สำหรับเขียนไว้ข้างบนในภาษาบาลีสันสกฤต เพื่อให้รู้ว่าเป็นอักษรควบกัน เช่น "คันต์วา"
- เรียก *พินทุ* สำหรับเขียนไว้ข้างล่างตัวพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤต เพื่อให้รู้ว่าเป็นตัวสะกดหรือตัวควบแล้วแต่ควร เช่น "คนตุวา" อ่าน ว่า คันต์วา

เสียงพยัญชนะ

เสียงพยัญชนะในภาษาไทยมีซ้ำกันมาก แต่ในภาษาเดิมนั้นสำเนียงต่างกัน ทุกตัว จึงเทียบให้เห็นความแตกต่าง ดังนี้

วรรณ กะ กับ ห เกิดจากฐานคอ

ค เดิมเสียงคล้ายกับ G ภาษาอังกฤษ

ค ไทยเสียงตรงกับ ข

วรรณ จะ กับ ย ศ เกิดจากฐานเพดาน

ช เดิมเสียงคล้ายกับ J ภาษาอังกฤษ

ช ไทยเสียงตรงกับ ฉ

ญ เดิมมีเสียงขึ้นจมูก

ญ ไทยเสียงตรงกับ ย ในตะกุดในแม่กน

ศ เดิมเสียงคล้ายกับ Sh ภาษาอังกฤษ ใช้ลิ้นกดเพดาน

ศ ไทยเสียงตรงกับ ส

วรรณนี้ ไทยเดิม ษ ซึ่งเกิดจากฐานฟันอย่าง ส

วรรณ ฎะ กับ ร ษ ฬ เกิดจากฐานปุ่มเหงือก มีเสียงก้องขึ้นศีรษะ

วรรณนี้ทั้งวรรณ ไทยออกเสียงตรงกับวรรณ ตะ ฐานฟัน

ท ไทยเสียงตรงกับ ด (มณฑป) บ้าง ธ (กริธา) บ้าง

ษ เดิมเสียงคล้ายกับ Sh ภาษาอังกฤษ

ษ ไทยเสียงตรงกับ ส

ฬ ไทยเสียงตรงกับ ล

วรรณ ตะ กับ ล ฎ เกิดจากฐานฟัน

วรรณนี้ทั้งวรรณ ไทยออกเสียงตรงกับภาษาเดิม ยกเว้น ท

ท เดิมเสียงตรงกับ ด

ท ไทยเสียงตรงกับ ธ

วรรณ ปะ กับ ฬ เกิดจากฐานริมฝีปาก

วรรณนี้ทั้งวรรณ ไทยออกเสียงตรงกับภาษาเดิม ยกเว้น พ

พ เดิมเสียงตรงกับ บ

พ ไทยเสียงตรงกับ ภ

วรรณนี้ ไทยเดิม ฝ ฝ ซึ่งเกิดจากฐานฟันและริมฝีปาก

ตัว อ ไม่มีเสียง ให้เป็นท่อนให้สระเกาะ

ตัว ฮ มีฐานเสียงเดียวกับ ท

พยัญชนะไทยทั้ง ๔๔ ตัว ถ้าไม่นับเสียงสูงต่ำแล้ว ก็มีเสียงตามที่ใช้ไทยใช้อยู่

๒๐ เสียง คือ

(๑) ก	(๑๑) น ณ
(๒) ข ฃ ค ฅ ฌ	(๑๒) บ
(๓) ง	(๑๓) ป
(๔) จ	(๑๔) ผ ฟ ภ
(๕) ฉ ฌ	(๑๕) ฝ ฟ
(๖) ช ฌ ฌ	(๑๖) ม
(๗) ญ ย	(๑๗) ร
(๘) ฎ ด ท (บางคำ)	(๑๘) ล ฟ
(๙) ฏ ต	(๑๙) ว
(๑๐) ฐ ถ ท ฒ ท ษ	(๒๐) ฮ ฮ

(เสียง อ ไม่นับ)

จำแนกพยัญชนะ

พยัญชนะ ๔๔ ตัว จำแนกตามวิธีใช้เป็น ๓ พวก คือ

(๑) พยัญชนะกลาง คือพยัญชนะที่ใช้ทั่วไปทั้งไทย บาลี และสันสกฤต มี ๒๑

ตัว คือ

ก ข ค ง จ ฉ ฌ ฎ ด ท น ป ผ ฟ ภ ย ร ล ว ฬ ห

(๒) พยัญชนะเดิม คือพยัญชนะที่ติดมาจากแบบเดิม คือบาลีกับสันสกฤต ใน

ภาษาไทยมีใช้ไม่มาก มี ๑๓ ตัว คือ

ฆ ฌ ญ ฎ ฐ ถ ฒ ฌ ฎ ฬ ฌ ษ

(๓) พยัญชนะเดิม คือพยัญชนะที่ไทยคิดเพิ่มเติมขึ้น มี ๑๐ ตัว คือ

ช ฌ ฌ ฎ บ ฝ ฟ ฮ ฮ

๖.๒.๑.๓ วรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์มี ๔ รูป คือ

- (๑) ˊ เรียกไม้เอก
- (๒) ˋ เรียกไม้โท
- (๓) ˊˋ เรียกไม้ตรี (เหมือนเลข ๗)
- (๔) ˊˋˋ เรียกไม้จัตวา (เหมือนเครื่องหมายบวก)

เสียงวรรณยุกต์

เสียงวรรณยุกต์มี ๕ เสียง จัดตามวิธีวรรณยุกต์ ดังนี้

- (๑) เสียงสามัญ คือเสียงกลาง ๆ เช่น กา คาง ฯลฯ
- (๒) เสียงเอก เช่น ก่า ข่า ปาก หมึก ฯลฯ
- (๓) เสียงโท เช่น ก้า คำ มาก ฯลฯ
- (๔) เสียงตรี เช่น ก๊า คำ ชัก ฯลฯ
- (๕) เสียงจัตวา เช่น ก๋า ขา นะ ฯลฯ

จัดเรียงกันอย่างเสียงเครื่องดนตรีได้ ดังนี้

- (๑) เสียงเอก เป็นเสียงต่ำที่สุด เช่น ก่า
- (๒) เสียงโท เป็นเสียงเอก เช่น ก้า
- (๓) เสียงสามัญ รองเสียงโท เช่น กา
- (๔) เสียงตรี รองเสียงสามัญ เช่น ก๊า
- (๕) เสียงจัตวา รองเสียงตรีและสูงที่สุด เช่น ก๋า

จำแนกวรรณยุกต์

วรรณยุกต์จำแนกออกเป็น ๒ พวก คือ

- (๑) วรรณยุกต์มีรูป คือวรรณยุกต์ที่ต้องใช้รูปวรรณยุกต์ มี ๔ เสียงคือ เอก โท ตรี จัตวา เช่น ก่า ก้า ก๊า ก๋า

(๒) วรรณยุกต์ที่ไม่มีรูป คือวรรณยุกต์ที่ไม่ต้องใช้รูปวรรณยุกต์บังคับ มีครบทั้ง ๕ เสียง เช่น คาง ซาก คาก คัก ซาง

คำเป็นคำตาย

เรื่องนี้ควรจะอยู่ในวิธีประสมอักษร แต่เนื่องจากเป็นหลักสำคัญของวรรณยุกต์ จึงนำมาอธิบายไว้ในที่นี้

คำเป็น คือเสียงที่ประสมสระยาว ในแม่ ก กา เช่น กากี กือ กู ฯลฯ กับเสียงแม่ กง กน กม เกย เกอว

คำตาย คือเสียงที่ประสมสระสั้น ในแม่ ก กา (ยกเว้น อ้า ไอ โอ โเอา) เช่น กะ กิ กู ฯลฯ กับเสียงในแม่ กก กค กบ

ไตรยางศ์

ไตรยางศ์ แปลว่า ๓ ส่วน คือการแบ่งพยัญชนะออกเป็น ๓ พวก ตามวิธีวรรณยุกต์ ไตรยางศ์ คือ อักษร ๓ หมู่ มีดังนี้

(๑) อักษรสูง มี ๑๑ ตัว คือ ข ฃ ฉ ชู ถ ผ ฝ ศ ช ต ห

ผันได้ ๓ เสียง คือ

คำเป็น พื้นเสียงเป็นเสียงจัตวา ผันด้วยไม้ ' ' ' เป็นเสียง เอก โท ตามลำดับ ดังนี้ ฆา ฆ่า ฆ่า ฆัง ฆิ่ง ฆิ้ง

คำตาย พื้นเสียงเป็นเสียงเอก ผันด้วยไม้ ' ' ' ก็เป็นเสียง โท ดังนี้ ฆะ ฆัะ ฆาก ฆำก

(๒) อักษรกลาง มี ๘ ตัว คือ ก ฅ ฎ ฏ ค ต บ ป อ

ผันได้ครบทั้ง ๕ เสียง คือ

คำเป็น พื้นเสียงเป็นเสียงสามัญ ผันด้วย ไม้ ' ' ' ' ' เป็นเสียง เอก โท ตรี จัตวา ตามลำดับ ดังนี้ กาก ก่า ก้า ก๋า, กัง กิ่ง กั๋ง กั๋ง กั๋ง

คำตาย พื้นเสียงเป็นเสียงเอก ผันด้วยไม้ ' ' ' ' ' เป็นเสียงโท ตรี จัตวา ตามลำดับ ดังนี้ กะ กัะ กัะ กัะ, กัก กัก กัก กัก

(๓) อักษรต่ำ มี ๒๔ ตัว คือ ค ต ม ง ข ฃ ฉ ฉฎ ฐ ฒ ท ษ น
พ ฟ ภ ม ย ร ล ว พ ย
ผันได้ ๓ เสียง คือ

คำเป็น พื้นเสียงเป็นเสียงสามัญ ผันด้วยไม้ ไม้ เป็นเสียง โท และ ตรี
ตามลำดับ ดังนี้ คำ คำ คำ, คัง คัง คัง

คำตาย สระสั้น พื้นเสียงเป็นเสียงตรี ผันด้วย ไม้ ไม้ เป็นเสียง โท และ
จัตวา ตามลำดับ ดังนี้ คะ คะ คะ, คัก คัก คัก

คำตาย สระยาว พื้นเสียงเป็นเสียงโท ผันด้วย ไม้ ไม้ เป็นเสียง ตรี และ
จัตวา ตามลำดับ ดังนี้ คาก คัก คำก

อักษรคู่อักษรเดี่ยว

อักษรต่ำ แบ่งออกเป็น ๒ พวก คือ

(๑) อักษรคู่ คือ อักษรต่ำ ที่มีเสียงเป็นคู่กับอักษรสูง มี ๑๔ ตัว จัดเป็นคู่ได้
๗ คู่ ดังนี้

อักษรต่ำ	อักษรสูง
ค ต ม	ข ฃ
ช ฉ	ฉ
ฐ	ศ ษ ส
ท ฒ ท ษ	ฐ ฎ
พ ภ	ผ
ฟ	ฝ
ย	ห

อักษรที่เป็นคู่กันนี้ช่วยกันผันได้ครบ ๕ เสียง ดังนี้

(๒) **อักษรเดี่ยว** คือ อักษรต่ำ ที่ไม่มีเสียงอักษรสูงเป็นคู่ มี ๑๐ ตัว คือ

ง ญ ณ น ม ย ร ล ว ฬ

อักษรเหล่านี้เมื่อจะผันให้ครบได้ทั้ง ๕ เสียง ต้องมีอักษรกลางหรืออักษรสูงนำ เช่น
กรา กร่า กร้า กร๊า กร๋า ถ้าตัว อ นำ ตัว ย ไม่ต้องออกเสียงตัว อ ดังนี้ อยา อย่า อย้า
อย๊า อย๋า ถ้า ห นำ ไม่ต้องออกเสียง ห ดังนี้ งา หง่า หง้า หง๊า หง๋า

๖.๒.๒ วิธีประสมอักษร

กล่าวถึงวิธีสร้างคำในภาษาไทย ดังนี้

๖.๒.๒.๑ พยางค์

พยางค์ คือเสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ คำ อาจจะมีกี่พยางค์ก็ได้ เช่น
นา นาวา นาฬิกา ฯลฯ

๖.๒.๒.๒ วิธีประสมอักษร

เมื่อจะใช้ตัวอักษรเขียนแทนพยางค์ต้องใช้อักษรทั้ง ๓ พวก คือ
สระ พยัญชนะ และ วรรณยุกต์ (มีรูป หรือ ไม่มีรูป ก็ได้)

๖.๒.๒.๓ จำแนกวิธีประสมอักษร

วิธีประสมอักษรมี ๓ วิธี คือ

(๑) ประสม ๓ ส่วน เรียกว่า **มาตรา กะ กา หรือแม่ ก กา** ประกอบด้วย
สระ พยัญชนะ และ วรรณยุกต์ เช่น

กะ กา กิ กี่ กี้ กึ กู กุ เกะ เกก แกะ แกก โกะ โก เกาะ กอ เกอะ เกอ
เกียะ เกีย เกือะ เกือ กัวะ กัว (ก่า โภา โภา เกา)

"ก่า โภา โภา เกา" ถือว่าประสม ๓ ส่วนตามรูป แต่เป็น ๔ ส่วนปกติตามเสียง
ส่วน ฤ ฤา ฤ ฤา ก็ถือว่าเป็นพยางค์ที่ประสม ๓ ส่วนเช่นกันเพราะมีเสียง ร ล
ประสมอยู่ในตัวแล้ว

(๒) ประสม ๔ ส่วน แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ

(ก) ประสม ๔ ส่วนปกติ ประกอบด้วย สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์
และ ตัวสะกด ๔ มาตรา คือเป็น คำตาย ๓ แม่ คือ แม่ กก, แม่ กค และแม่ กบ เป็น
คำเป็น ๕ แม่ คือ แม่ กง, แม่ กน, แม่ กม, แม่ เกย และ แม่ เกอว

เช่น กัก กาก กิก กีก กึก กูก กุก เก็ก เกก แก็ก แกก กก โภก
ก็อก กอก เกือก (เกิก) เกอก (เกิก) เกี้ยก เกียก เกือก เกือก กิวก กว

(ข) ประสม ๔ ส่วนพิเศษ ประกอบด้วย สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์
และ ตัวการันต์ เช่น สี่ห์ เลห์ เทห์ ฯลฯ

(๓) ประสม ๕ ส่วน ประกอบด้วย สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ ตัวสะกด และ
ตัวการันต์ เช่น ศักดิ์ สังข์ หัตถ์ ชันธุ์ เสาร์ เขาว์ ฯลฯ

๖.๒.๒.๔ ส่วนของพยางค์

ส่วนของพยางค์มีชื่อต่าง ๆ กัน ดังนี้ คือ พยัญชนะต้น สระ ตัวสะกด
วรรณยุกต์ และ ตัวการันต์

พยัญชนะต้น คือ พยัญชนะตัวแรกที่ประสมกับสระ อาจจะมีตัวเดียว ๒ ตัว
หรือ ๓ ตัว ก็ได้

พยัญชนะประสม คือ พยัญชนะที่ประสมกัน ๒ ตัว อยู่ในสระเดียวกัน
แบ่งออกเป็น ๒ พวกคือ

(๑) **อักษรนำ** คือ พยัญชนะ ๒ ตัวเรียงกันประสมสระเดียว แต่ออกเสียงแยก
กัน เช่น แสม (สะ-แหม) มัธยม (มัด-ระ-ยม)

(๒) **อักษรควบ** คือ พยัญชนะที่ควบกับตัว ร ล ว มีเสียงกลัดเป็นสระเดียวกัน สระ สระ ๓๒ ที่ประกอบขึ้นด้วยรูปสระ ๒๑ เมื่อประสมกับพยัญชนะเป็น मात्रาทั้ง ๔ แม่แล้ว มีรูปผิดเพี้ยนไปจากเดิมบ้าง เช่น สระอะ เปลี่ยนเป็นไม้หันอากาศ (กัก กัง กั้น ฯลฯ)

ตัวสะกด คือ พยัญชนะที่ประกอบอยู่ข้างท้ายสระและมีเสียงประสมเข้ากับสระ เช่น กาก กาง กาด กาน กาบ กาม กาย กาว จัดตาม मात्रา ได้ดังนี้

แม่กก พยัญชนะ วรรณ ก เว้นตัว ง

แม่กง ตัว ง

แม่กค พยัญชนะ วรรณ จ, วรรณ ฎ, วรรณ ด และ ศ ษ ส เว้นตัว ญ ณ น

แม่กน ตัว น ญ ณ ร ล ฬ

แม่กบ พยัญชนะ วรรณ บ เว้นตัว ม

แม่กม ตัว ม

แม่เกย ตัว ย

แม่เกอว ตัว ว

วรรณยุกต์ เมื่อเอาพยัญชนะประสมเข้ากับสระแล้ว ก็อ่านออกเสียงได้ ถึงจะมีรูปวรรณยุกต์ หรือไม่มีก็ได้ เสียงวรรณยุกต์ก็เกิดขึ้นเป็นเงาตามตัว

ตัวการ์นต์ คือ พยัญชนะสุดท้ายที่ไม่ต้องการอ่านออกเสียงเป็นตัวสะกด หรือเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ต่อไป โดยมากมีไม้หันอากาศบังคับข้างบน มีไว้เพื่อรักษารูปเดิมของศัพท์ให้คงที่อยู่

๖.๒.๒.๕ วิธีกระจายอักษร

วิธีกระจายอักษร คือ การบอกอย่างถี่ถ้วนทุกส่วนของพยางค์ ตัวอย่าง เช่น

"กฤษณา" คำ ๓ พยางค์

กฤษ -	พยัญชนะต้น	ก
	สระ	อ อานเสียง ริ
	ตัวสะกด	ษ ชักชนา
	วรรณยุกต์	เอก ไม่มีรูป
ษ -	พยัญชนะต้น	ษ (ฤ ษี)
	สระ	อะ ลดรูป
	วรรณยุกต์	เอก ไม่มีรูป
ณา -	พยัญชนะต้น	ณ (เณร)
	สระ	อา
	วรรณยุกต์	จัตวา ไม่มีรูป (เพราะ ษ นำ)

๖.๒.๓ ลักษณะการใช้อักษร

กล่าวถึงการใช้ตัวอักษร คือ เขียนและอ่านให้ถูกต้องตามแบบแผนที่นิยมกัน
ต้องอาศัยหลัก ๔ หลัก คือ

๖.๒.๓.๑ วิธีแผลงอักษร

วิธีแผลงอักษร คือ วิธีเปลี่ยนแปลงตัวอักษรด้วยวิธีต่าง ๆ ให้ผิดจากรูปเดิม
ของคำภาษาไทยบ้าง ภาษาอื่นบ้าง เพื่อใช้ในการแต่งคำประพันธ์หรือเรียบเรียงคำพูด
ให้สละสลวย วิธีแผลงอักษรอาศัยหลักในภาษาอื่น คือ เชมร บาลี สันสกฤต และ
ป्राकृत มี ๓ ประเภทคือ แผลงสระ แผลงพยัญชนะ และ แผลงวรรณยุกต์ เช่น แผลง
อัสติย เป็น อัสติย (แผลงสระ) แผลงปารมี เป็น บารมี (แผลงพยัญชนะ) แผลง จิง
เป็น จิ้ง (แผลงวรรณยุกต์)

๖.๒.๓.๒ หลักเทียบคำบาลีและสันสกฤต

วิธีสังเกตคำไทยที่มาจากบาลีสันสกฤตว่าคำใดมาจากภาษาไหน เช่น ฤ ฤ ๆ ฤ ฤ ฤ ษ มีในภาษาสันสกฤต ไม่มีในภาษาบาลี ฉะนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าเป็นคำจากภาษาสันสกฤต ส่วนที่เป็นภาษาไทยเองก็มีบ้าง เช่น อังกฤษ ศอก ศึก นอกจากนี้ก็มีคำอธิบายเรื่องสนธิที่ใช้ในภาษาไทย เช่น เทศ กับ อภิบาล กลายเป็น เทศาภิบาล

๖.๒.๓.๓ วิธีเขียนหนังสือ

การเขียนหนังสือให้ถูกต้องตามแบบแผนต้องอาศัยความสังเกตความจำเป็นหลัก ในส่วนนี้จึงเป็นการรวบรวมหลักฐานวิธีใช้ สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ มาไว้เพื่อช่วยความสังเกตความจำให้ดียิ่งขึ้น เช่น การใช้ สระอะ สระอ อ สระเออ สระเอี้ย สระอัว สระอำ สระโอะและโอ พยัญชนะเดิม พยัญชนะเดิม ตัวสะกด ศ ษ ส ตัวกาวินต์ โดยเฉพาะเรื่องการใช้ไม่มีวัน ๒๐ คำ นั้น ได้ยกคำกลอนสำหรับจำจากปฐมมาตา มาประกอบด้วย ดังนี้

ใใจให้ทานนี้	นอกในมีและไหมใด
ใครใครและยงโย	อันใดใช้และไหลหลง
ใส่กลสะใ้ไป	ทั้งคำได้และใหญ่ยง
ใกล้โอบและไซ่ง	(ใช้ให้คงคำบังคับ)

๖.๒.๓.๔ วิธีอ่าน

คำภาษาไทยโดยมากมักจะอ่านตรงไปตรงมา คำที่อ่านพลิกแพลงได้ต่าง ๆ นั้นมักเป็นคำที่มาจากบาลีและสันสกฤต เช่น คำตัว ฤ คำสระอะ คำตัว ท ควบ ร

ฯลฯ นอกจากนี้ก็ยังมีกรอ่านตามวิธีคำประพันธ์ และการอ่านเครื่องหมายต่าง ๆ
สุดท้ายคือคำแนะนำในการอ่านหนังสือ

๖.๓ วจวิภาค

วจวิภาค เป็นภาษาบาลี แปลว่า การจำแนกถ้อยคำ แบ่งออกเป็น ๓ เรื่อง คือ
ลักษณะคำ ชนิดของคำ และ วิธีใช้ถ้อยคำ

๖.๓.๑ ลักษณะคำ

๖.๓.๑.๑ ลักษณะคำไทย

คำ หมายถึงเสียงที่พูดออกมา ได้รับความอย่างหนึ่ง จะเป็นก็พยางค์ก็ได้ คำ
ไทยแต่เดิมมักมีพยางค์เดียวโดด ๆ คล้ายกับภาษาจีน เช่น พ่อ แม่ เงิน ทอง ฯลฯ ภาย
หลังรับเอาคำภาษาอื่น เช่น บาลีและสันสกฤต ซึ่งมีหลายพยางค์เข้ามาใช้

คำมูล หมายถึงคำที่ตั้งขึ้นเฉพาะคำเดียวโดด ๆ จะเป็นคำที่มาจากภาษาใดก็
ได้ และบางทีก็อาจจะมี ความหมายเหมือนกัน เช่น ชัน

คำประสม หมายถึงคำที่เอาคำมูลมาประสมกันเข้า ตั้งเป็นอีกคำหนึ่ง เช่น
คำมูล แม่ กับ น้ำ รวมเป็นคำประสมว่า แม่น้ำ

๖.๓.๑.๒ ลักษณะคำบาลีและสันสกฤตในภาษาไทย

ภาษาไทยมีคำภาษาอื่น เช่น บาลี สันสกฤต เขมรจีน ฯลฯ ปนอยู่มาก คำ
ภาษาอื่นนอกจากบาลีและสันสกฤต มีลักษณะอย่างเดียวกับคำไทย แต่คำบาลี
สันสกฤตมีลักษณะผิดกับภาษาไทย จึงต้องอธิบายเป็นพิเศษ

อุปสรรค หมายถึง พยางค์ประกอบหน้าศัพท์เพื่อขยายความของศัพท์นั้นให้ต่างออกไป เช่น สุ แปลว่า ดี, งาม, ง่าย แปลงเป็น โส สุว เสาว และ สร ก็ได้ เช่น สุภาพ ไสภาค สุวคนธ์ เสาวคนธ์ สรเลข ฯลฯ

ปัจจัย หมายถึง พยางค์ประกอบท้ายศัพท์ เพื่อบอก มาลา กาล วาจาก ลิงค์ ฯลฯ ของศัพท์นั้น ๆ เช่น ก แปลว่า ผู้ หมวด เช่น จรก ผู้เที่ยว การก ผู้กระทำ เอกกะ หมวดหนึ่ง ฯลฯ

วิภัติ หมายถึง พยางค์ประกอบท้ายศัพท์ ต่อจากปัจจัยออกไปอีกทีหนึ่ง เพื่อบอก การก พจน์ ฯลฯ เช่น โจโร โจรคนเดียว โจรา โจรหลายคน โอ และ อา เป็น วิภัติ บอกรรตุการก ฯลฯ

คำสมาส หมายถึง คำซึ่งเกิดจากวิธีย่อคำหลายคำเข้าเป็นคำเดียว เช่น มหาอุบาสิกา (อุบาสิกาใหญ่) บรมครู (ครูยิ่งยอด) วรรณ (คำประเสริฐ) ฯลฯ

๖.๓.๒ ชนิดของคำ

คำ แบ่งออกเป็นชนิดต่าง ๆ กันดังนี้

๖.๓.๒.๑ คำนาม

คำนาม คือคำบอกชื่อคน สัตว์ สิ่งของ ทั้งที่มีรูปและไม่มีรูป แบ่งเป็น ๕ พวก คือ

(๑) **सामानยนาม** หมายถึง คำนามที่เป็นชื่อทั่วไป เช่น คน บ้าน เมือง ใจ ลม เวลา ฯลฯ

(๒) **วิสามานยนาม** หมายถึง คำที่เป็นชื่อเฉพาะที่สมมติตั้งขึ้นสำหรับเรียกคน สัตว์ และสิ่งของบางอย่าง เพื่อให้รู้ชัดว่า คนนี้ สัตว์ตัวนี้ ของสิ่งนี้ ฯลฯ เช่น ชื่อคน-สอน ชื่อบรรดาศักดิ์-ญาณภิรมย์ ชื่อสกุล-มาลากุล ฯลฯ ในคำว่า "นายสอน" นาย เป็น सामานยนาม ส่วน สอน เป็น วิสามานยนาม

(๓) สมุหนาม หมายถึง คำนามที่เป็นชื่อคน สัตว์ และสิ่งของที่รวมอยู่มาด้วยกัน เช่น ทหารมากด้วยกัน เรียกว่า กอง ภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป เรียกว่าสงฆ์

(๔) ลักษณะนาม หมายถึง คำนามที่ใช้บอกลักษณะของสामานยนามอีกทีหนึ่ง เช่น คำเรียกพระว่า รูป เรียกสัตว์ว่า ตัว ฯลฯ ลักษณะนามแบ่งออกเป็น ลักษณะนามบอกชนิด (คน ตัว ฯลฯ) ลักษณะนามบอกหมวดหมู่ (กอง ผุ่ง ฯลฯ) ลักษณะนามบอกพื้นฐาน (วง หลัง ฯลฯ) ลักษณะนามบอกจำนวนและมาตรา (คู่ โหล ฯลฯ) ลักษณะนามบอกอาการ (จับ มวน ฯลฯ) ลักษณะนามซ้ำชื่อ (ประเทศ เมือง ฯลฯ)

(๕) อากาณาม หมายถึง คำนามที่เป็นชื่อแห่งกิริยาอาการหรือความปรากฏเป็นต่าง ๆ แห่ง คน สัตว์และสิ่งของซึ่งเนื่องมาจากคำกริยา หรือคำวิเศษณ์ เช่น การกิน การอยู่ ความตาย ฯลฯ

๖.๓.๒.๒ คำสรรพนาม

คำสรรพนาม คือคำแทนชื่อ แบ่งออกเป็น ๖ พวก คือ

(๑) บุรุษสรรพนาม หมายถึงคำสรรพนามที่ใช้แทนคำชื่อในการพูดจากัน แบ่งเป็น

บุรุษที่หนึ่ง สรรพนามที่ใช้แทนตัวผู้พูดเอง เช่น ข้า กู ฉัน ผม ดิฉัน ฯลฯ

บุรุษที่สอง สรรพนามที่ใช้แทนชื่อผู้ฟัง เช่น เจ้า เอ็ง มึง สู้ ท่าน ฯลฯ

บุรุษที่สาม สรรพนามที่ใช้แทนชื่อคน สัตว์ และสิ่งของที่พูดถึง เช่น
เขา มัน ท่าน ฯลฯ

(๒) ประพันธสรรพนาม หมายถึงคำสรรพนามที่ใช้แทนนามที่ติดต่อกับคำนามที่อยู่ข้างหน้า ได้แก่คำ ที่ ผู้ที่ ซึ่ง ผู้ซึ่ง อัน เช่น "ฉันชอบคนที่ขยัน"

(๓) วิภาคสรรพนาม หมายถึงคำสรรพนามที่ใช้แทนนามข้างหน้า เพื่อจำแนกนามนั้น ๆ ออกเป็นส่วน ๆ ได้แก่คำว่า ต่าง บ้าง กัน เช่น "ชาวสวนต่างก็ฟันดิน"

(๔) นิยมสรรพนาม หมายถึงคำสรรพนามที่ใช้แทนนามเพื่อให้รู้กำหนดแน่นอน ได้แก่ คำว่า นี่ นั้น โน่น เช่น "นี่ของใคร"

(๕) **อนิยมสรรพนาม** หมายถึงคำสรรพนามที่ใช้แทนนามที่ไม่กำหนดแน่นอนลง
ลงไปว่าเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ ได้แก่คำว่า ใคร อะไร ไหน ฯลฯ เช่น "ฉันไม่เห็นใครอีกแล้ว"

(๖) **ปรุจฉาสรรพนาม** หมายถึงคำสรรพนามที่ใช้เป็นคำถาม ได้แก่ ว่า ใคร
อะไร ไหน ฯลฯ เช่น "ใครมา"

๖.๓.๒.๓ คำกริยา

คำกริยา คือคำที่แสดงอาการของนามหรือสรรพนาม เพื่อให้รู้ว่า นามหรือ
สรรพนามนั้น ๆ ทำอะไร หรือเป็นอย่างไร แบ่งออกเป็น ๔ พวก คือ

(๑) **อกรรมกริยา** หมายถึง คำกริยาที่มีใจความครบสมบูรณ์ ไม่ต้องมีคำที่
เป็นกรรมคือผู้ถูกรับข้างท้าย เช่น เขาไป/ เรามา ฯลฯ

(๒) **สกรรมกริยา** หมายถึง คำกริยาที่มีใจความไม่ครบสมบูรณ์ในตัว ต้องมีคำ
ที่เป็นกรรมรับข้างท้าย เช่น "เขาเห็น..." "เขาอยาก..." ฯลฯ

(๓) **วิกตรรตกริยา** หมายถึง คำกริยาที่มีเนื้อความอยู่ที่วิกติการก นั่นคือต้อง
อาศัยเนื้อความของศัพท์อื่นที่อยู่ข้างท้ายเข้าช่วยจึงจะได้ความครบ ได้แก่ คำว่า เป็น
เหมือน คล้าย เท่า เช่น "เขาเป็นหมอ" "เขาเหมือนกับเด็ก" ฯลฯ

(๔) **กริยานุเคราะห์** หมายถึง คำกริยาที่ใช้ช่วยกริยาอื่นให้ได้ความครบตาม
ระเบียบของกริยา (คือครบตาม มาลา กาล วาจก) ได้แก่คำว่า คง จะ ถูก ฯลฯ
เช่น "เขาคงดีฉัน" "เขาจะดีฉัน" ฯลฯ กริยานุเคราะห์นี้จำแนกตามลักษณะเป็น ๒
จำพวก คือ

(ก) พวกที่ใช้เป็นกริยานุเคราะห์อย่างเดียว ได้แก่ คำว่า คง พึง จง จิ
ฯลฯ

(ข) พวกกริยาอื่นที่นำมาใช้เป็นกริยานุเคราะห์ ได้แก่ คำว่า ต้อง ได้
ฯลฯ เช่น "ของนี้ต้องตาฉัน" (ใช้เป็นกริยาอื่น) "เราต้องนอน" (ใช้เป็นกริยานุเคราะห์)

๖.๓.๒.๔ คำวิเศษณ์

คำวิเศษณ์ คือคำที่ใช้ประกอบคำอื่นให้มีเนื้อความแปลกออกไป ได้แก่คำว่า ดี ชั่ว ขาว ดำ ต่ำ สูง ฯลฯ แบ่งออกเป็น ๑๐ พวก คือ

(๑) **ลักษณะวิเศษณ์** (อ่านว่า ลักษณะ-วิเสด) หมายถึง คำวิเศษณ์ประกอบนามหรือสรรพนาม เช่น ขาว ดำ ต่ำ สูง ไร่ ฉลาด ฯลฯ

(๒) **กาลวิเศษณ์** (อ่านว่า กาล-วิเสด) หมายถึง คำวิเศษณ์ที่แสดงเวลาภายหน้าภายหลัง หรือเวลาปัจจุบัน หรือเวลาเร็ว ช้า ก่อน หลัง ฯลฯ เช่น *คนโบราณ* *นอนช้า* ฯลฯ

(๓) **สถานวิเศษณ์** (อ่านว่า สถาน-วิเสด) หมายถึง คำวิเศษณ์แสดงที่อยู่หรือระยะที่ตั้งอยู่ เช่น *บ้านใกล้* *อยู่ใกล้* ฯลฯ

(๔) **ประมาณวิเศษณ์** (อ่านว่า ประมาณ-วิเสด) หมายถึง คำวิเศษณ์บอกจำนวน แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

(ก) บอกจำนวนไม่มีจำกัด เช่น *คนมาก* *กินมาก* ฯลฯ

(ข) บอกจำนวนจำกัด เช่น *คนทั้งหมด* *กินทั้งหมด* ฯลฯ

(ค) บอกจำนวนแบ่งแยก เช่น *บางคน* *กินบ้าง* ฯลฯ

(ง) บอกจำนวนนับ เช่น *๑ คน* *คนที่ ๑* ฯลฯ

(๕) **นิยามวิเศษณ์** (อ่านว่า นิ-ยม-มะ-วิเสด) หมายถึง คำวิเศษณ์ที่บอกกำหนดเขตของความหมายชัดเจนว่าเป็นสิ่งนี้สิ่งนั้นอย่างเดียว หรือเป็นเช่นนี้เช่นนั้นอย่างเดียว แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

(ก) บอกกำหนดแน่นอนเกี่ยวกับสถานที่ เช่น *คนนี้* *คนนั้น* ฯลฯ

(ข) บอกกำหนดแน่นอนเกี่ยวกับความหมาย เช่น *ฉันเอง* *ทำเอง* ฯลฯ

(๖) **อนิยามวิเศษณ์** (อ่านว่า อะ-นิ-ยม-มะ-วิเสด) หมายถึง คำวิเศษณ์แสดงความไม่กำหนดแน่นอนลงไป แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

(ก) พวกตรงข้ามนิยามวิเศษณ์ เช่น *คนอื่น* *ทำอย่างอื่น* ฯลฯ

(ข) พวกที่บอกความไม่แน่ซึ่งไม่ใช่บอกความสงสัยหรือใช้เป็นคำถาม เช่น "เขามาเวลาใดก็ได้" ฯลฯ

(๗) *ปรุจฉาวิเศษณ์* (อ่านว่า ปริต-ฉา-วิเสต) หมายถึง คำวิเศษณ์ที่แสดงความสงสัยหรือใช้ในคำถาม เช่น "คนใดหนอแก้งเรา" ฯลฯ

(๘) *ประติษญาวิเศษณ์* (อ่านว่า ประ-ติต-ยา-วิเสต) หมายถึง คำวิเศษณ์ที่แสดงการรับรองในเรื่องเรียกขานและโต้ตอบกันเช่น จำ เจ้าชา เจ้าคะ ้วย ขอรับ ฯลฯ

(๙) *ประติษเฐวิเศษณ์* (อ่านว่า ประติ-เสต-ฐะ-วิเสต) หมายถึง คำวิเศษณ์ที่บอกความห้าม เช่น "ใช้กิจของนักเรียน" "ท่านทิวหรือ เปลา" ฯลฯ

(๑๐) *ประพันธ์วิเศษณ์* หมายถึง ประพันธ์สรรพนามที่เอามาใช้เป็นคำวิเศษณ์ เช่น "เป็นเวลาอันนานซึ่งประมาณไม่ได้" "เขากินอย่างที่เราเรียกว่ายัดนุ่น" "เด็กเสียคนเพราะผู้ใหญ่สอนไม่ดี" ฯลฯ

๖.๓.๒.๕ คำบุพพท

คำบุพพท คือคำที่ใช้นำหน้านาม สรรพนาม หรือกริยาบางพวกที่เรียกว่ากริยาสภาวามาลา เพื่อบอกตำแหน่งว่ามีหน้าที่เป็นอะไร แบ่งออกเป็น ๒ พวก คือ

(๑) จำพวกที่ไม่เชื่อมกับคำอื่น หมายถึงคำบุพพทที่เนื่องมาจากภาษาบาลี มักจะมีในหนังสือเทศน์และคำประพันธ์ แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

(ก) บุพพทนำหน้า *คำอาลปน์* หมายถึง คำบุพพทที่นำหน้าคำร้องเรียก ได้แก่ คำว่า ดูกร ดูรา ดูก่อน ข้าแต่

(ข) บุพพทนำหน้า *การิตการก* หมายถึงคำบุพพทที่ทำหน้าที่รับใช้ ได้แก่ คำ ยัง ซึ่งติดมาจากภาษาบาลี เช่น "ครูยังศิษย์ให้นอน"

(๒) จำพวกที่เชื่อมกับคำอื่น หมายถึงคำบุพพทที่นำหน้านาม สรรพนาม หรือกริยาสภาวามาลา เช่น "เสื้อของฉัน" แบ่งออกเป็น ๖ ประเภท คือ

- (ก) บุปผทหน้าหน้ากรรม ได้แก่ คำว่า ซึ่ง แก่ เช่น
"เขาบริโภคสิ่งอาหาร" "พระอาศัยแก่เขตุนวิหาร"
- (ข) บุปผทหน้าหน้าคำที่เป็นเจ้าของ ได้แก่ คำว่า แห่ง ของ เช่น
"บุตรแห่งนายสี" "ชีวิตของเขา"
- (ค) บุปผทหน้าหน้าบทบอกลักษณะ เช่น
"ดีด้วยไม้" "เห็นกับตา" "ให้เงินแก่บุตร" "หาเงินเพื่อบุตร"
- (ฆ) บุปผทหน้าหน้าบอกเวลา เช่น
"เมื่อเช้า" "ตั้งแต่เช้า" "กระทั่งเที่ยง" "เฉพาะปี่นี้"
- (ง) บุปผทหน้าหน้าบทบอกสถาน เช่น
"ของที่อยู่" "ของในตู้" "บ้านอยู่ใกล้" "เรามาจากพระนครศรีอยุธยา" "ไปถึงบ้าน"
- (จ) บุปผทหน้าหน้าบทบอกประมาณ เช่น
"ข้าวทั้งยี่สิบ" "อยู่เกือบสามปี"

๖.๓.๒.๖ คำสันธาน

คำสันธาน คือคำใช้เชื่อมต่อด้อยคำให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน ทั้งเชื่อมคำเชื่อมประโยค และเชื่อมความ แบ่งออกเป็น ๗ พวก คือ

- (๑) เชื่อมความคล้ายตามกัน เช่น "เขาอาบน้ำแล้วจึงกินข้าว"
- (๒) เชื่อมความที่แย้งกัน เช่น "น้ำขึ้นแต่ลมลง"
- (๓) เชื่อมความต่างตอนกัน เช่น
"นาย ก นาย ข สองคนพี่น้อง นาย ก ช่วยบิดาทำงานที่บ้าน ฝ่ายนาย ข นั้นบิดาส่งไปเรียนหนังสือ"
- (๔) เชื่อมความที่เป็นเหตุผลแก่กัน เช่น "น้ำเน่า ยุงจึงชุม"
- (๕) เชื่อมความที่เลือกเอา เช่น
"ท่านจะอยู่หรือจะไป" "ท่านต้องทำงานมิฉะนั้นต้องลาออก"

(๖) เชื่อมความที่แบ่งรับรอง เช่น "ถ้าฝนไม่ตกฉันก็จะไป"

(๗) เชื่อมเพื่อให้ความช่วยเหลือ เช่น

"อันว่าอรรถคดีชั้นโบราณกษัตราธิราชได้ทรงบัญญัติไว้"

๖.๓.๒.๗ คำอุทาน

คำอุทาน คือคำที่ผู้พูดเปล่งออกมาเพื่อให้ทราบความต้องการหรือสนใจใคร่
ว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แบ่งออกเป็น ๒ พวก คือ

(๑) คำอุทานบอกอาการ คือ คำอุทานที่ผู้พูดเปล่งออกมาเพื่อให้รู้จักอาการ
ต่าง ๆ ของผู้พูด เช่น แน่ะ ดูดู เอ๊ะ พุทโธ้อ้อ อู๊ อู๊ อู๊ ฯลฯ

(๒) คำอุทานเสริมบท คือ คำอุทานที่ผู้พูดกล่าวเพิ่มเติมด้วยคำเสริมขึ้น เช่น
ถูกเต้า แขนแมน เลรผา ฯลฯ

๖.๓.๒.๘ ชนิดของคำบาลีและสันสกฤต

เนื่องจากภาษาไทยใช้คำบาลีสันสกฤตเป็นพื้น ช่วงนี้จึงเป็นคำอธิบายเรื่องรูป
โครงของคำบาลีสันสกฤตโดยสังเขป

๖.๓.๓ วิธีใช้ถ้อยคำ

๖.๓.๓.๑ ระเบียบของคำ

คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ มีวิธีใช้ให้ถูกต้องตามระเบียบ
ซึ่งมีอยู่ ๔ อย่าง คือ

(๑) **บุรุษ** หมายถึง บุคคลที่ใช้ในการพูดจากัน จัดเป็น ๓ พวก คือ

(ก) **บุรุษที่หนึ่ง** คือ คำที่ผู้พูดกล่าวถึงตัวเขาเอง

(ข) **บุรุษที่สอง** คือ คำที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟัง

(ค) **บุรุษที่สาม** คือ คำที่ผู้พูดอ้างถึงในเวลาพูดจากัน

(๒) **สิ่ง** หมายถึงคำที่ใช้ต่างกันตามเพศ จัดเป็น ๔ เพศ คือ

(ก) **पुल्लिङ्ग** คือ เพศชาย เช่น ราชา พ่อ ปู่ ฯลฯ

(ข) **स्त्रीलिङ्ग** คือ เพศหญิง เช่น ราชินี แม่ ย่า ฯลฯ

(ค) **อलिङ्ग** คือ เพศไม่กำหนด เช่น เทวดา คน สัตว์ ฯลฯ

(ง) **नपुंसกลिङ्ग** คือ คำที่ไม่มีเพศ เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ ฯลฯ

(๓) **พจน์** หมายถึง คำที่ใช้ต่างกันตามกำหนดมากและน้อย จัดเป็น ๓ พจน์

คือ

(ก) **เอกพจน์** คือ คำที่มีกำหนดสิ่งเดียว เช่น คนผู้หนึ่ง สัตว์ตัวเดียว

ของสิ่งเดียว ฯลฯ

(ข) **พหูพจน์** คือ คำที่มีกำหนดมาก เช่น คนทั้งสอง สัตว์ทั้งหลาย

ของทั้งปวง ฯลฯ

(ค) **อพจน์** คือ คำที่ไม่กำหนด เช่น คน สัตว์ สิ่งของ ฯลฯ

(๔) **การก** หมายถึง นาม สรรพนาม หรือ กริยาสมาลาที่ใช้แทนนาม ซึ่ง

ทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ผู้ทำ ผู้ถูกทำ เจ้าของ บอกรากการ บอกรากสถานที่ ฯลฯ

จัดเป็น ๕ การก คือ

(ก) **กรรตุการก** คือ คำที่ทำหน้าที่เป็นผู้กระทำ เช่น

"เรากินข้าว" "ศิษย์นี้ถูกครูตี"

(ข) **กรรมการก** คือ คำที่ทำหน้าที่เป็นผู้ถูกกระทำของกรรมกริยา

เช่น "เรากินข้าว" "ศิษย์ถูกครูตี"

(ค) **ภาวิตการก** คือ คำที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้ เช่น

"ครูยังศิษย์ให้อ่านหนังสือ" "ครูให้ศิษย์อ่านหนังสือ"

(ฆ) **วิเศษณการก** คือคำนาม สรรพนามหรือกริยาสภามาลาที่ประกอบทั้งหลายเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ คล้ายคำวิเศษณ์ เช่น "เสื้อของฉัน" "สูบ้าน" "เขามาเมื่อเช้า" "นอนเตียง"

(ง) **วิกิตการก** คือ คำที่ทำหน้าที่ต่างหรือแทนการกข้างหน้า เช่น "ตามีอำเภอกินข้าว" "ฉันเห็นตามีอำเภอก" "เราเป็นอำเภอก"

(จ) **มालา** หมายถึงระเบียบของกริยาที่แสดงออกมาเป็นความหมายต่าง ๆ จัดเป็น ๕ มालา คือ

(ก) **นิเทศมालา** คือระเบียบกริยาที่มีเนื้อความบอกเล่า เช่น "เขานอนแล้ว" "ฝนตกมาก"

(ข) **ปริกल्पมालา** คือระเบียบกริยาที่บอกเนื้อความคาดคะเนหรือแบ่งรับแบ่งสู้ เช่น "เขาจะรอนนอนหลับ" "ถ้าฝนตก ฉันจะกลับบ้าน"

(ค) **ศักติมालา** คือระเบียบกริยาที่บอกเนื้อความเชื่อแน่วและบังคับ เช่น "เขาต้องนอน" "ฝนคงตก"

(ฆ) **อาณัติมालา** คือระเบียบกริยาที่บอกเนื้อความบังคับหรืออ่อนวอน เช่น "แกจงนอน" "ท่านโปรดช่วยฉันด้วย"

(ง) **สภาวมालา** คือระเบียบกริยาธรรมดา หมายถึงกริยากกลางไม้เป็นรูปประโยค ใช้ได้คล้ายคำนาม เช่น "ไปเที่ยวดูละคร" "เพื่อนั่งเล่น"

(๖) **กาล** หมายถึงคำกริยาที่ใช้ต่างกันตามกาลต่าง ๆ จัดเป็น ๔ กาล คือ กาลสามัญ

(ก) **ปรตยบันกาล** คือ เวลาเดี๋ยวนี้ หรือเวลาที่กำลังเป็นอยู่ เช่น "เขากำลังกินข้าว"

(ข) **อดีตกาล** คือ เวลาล่วงแล้ว เช่น "เขาได้กินข้าว"

(ค) **อนาคตกาล** คือ เวลาข้างหน้า เช่น "เขาจักกินข้าว"

(ฆ) **อนุดกาล** คือ เวลาที่ไม่กล่าวแน่นอน เช่น "คนกินข้าว"

กาลสมบุรณ์ หมายถึง เวลาที่ทำการนั้น ๆ เสร็จแล้ว

(ก) ปรัตยบันกาลสมบุรณ์ เช่น "เรากำลังกินข้าวแล้ว"

(ข) อดีตกาลสมบุรณ์ เช่น "เราได้กินข้าวแล้ว"

(ค) อนาคตกาลสมบุรณ์ เช่น "เราจักกินข้าวแล้ว"

(ง) อนุตกาลสมบุรณ์ เช่น "เรากินข้าวแล้ว"

นอกจากนี้ยังมี กาลซ้อน ได้อีกด้วย เช่น ปรัตยบันกาลในอดีต ปรัตยบันกาล
ในอนาคต ปรัตยบันกาลสมบุรณ์ในอดีต ฯลฯ

(๗) วาจก หมายถึง กริยาที่บอกประธานว่าเป็นการทำอะไร มี ๓ วาจก คือ

(ก) กรรตุวาจก คือ กริยาที่บอกว่าประธานเป็นกรรรตุการก หรือ ผู้
กระทำ เช่น "คนกินข้าว" "ใครให้เด็กกินข้าว"

(ข) กรรมวาจก คือ กริยาที่บอกว่าประธานเป็นกรรมการก หรือ ผู้ถูก
กระทำ เช่น "ข้าวถูกคนกิน" "หนังสือถูกครูให้ศิษย์อ่าน"

(ค) กาวิตวาจก คือ กริยาที่บอกว่าประธานเป็นภาวการก หรือ ผู้รับ
ใช้ เช่น "ศิษย์ถูกครูให้อ่านหนังสือ"

(๘) ราชาศัพท์ หมายถึง คำที่ใช้เกี่ยวข้องกับพระราชา ตลอดลงไปถึงชั้น
ขุนนาง

๖.๓.๓.๒ วิธีใช้นามและสรรพนาม

ค่านามต้องใช้ตามระเบียบทั้ง ๕ คือ บุรุษ ลิงค์ พจน์ การก ราชาศัพท์

คำสรรพนามมีหน้าที่ใช้แทนนาม เพราะฉะนั้น จึงมีวิธีใช้ต่างกันตามระเบียบ
ทั้ง ๕ อย่างเดียวกับนาม คือ บุรุษ ลิงค์ พจน์ การก ราชาศัพท์ แต่มีต่างกันบ้างเล็ก
น้อย

๖.๓.๓.๓ วิธีใช้กริยาและวิเศษณ์

คำกริยาต้องใช้ต่างกันตามระเบียบทั้ง ๕ คือ มาลา กาล วาจก การก ราชาศัพท์

คำวิเศษณ์ไม่ต้องใช้ระเบียบ พจน์ การก อย่างบาลีสันสกฤต ใช้แต่ ลิงค์ กับ ราชาศัพท์ เท่านั้น

๖.๓.๓.๔ หน้าที่เกี่ยวข้องของคำ

คำทั้งหลายเมื่อนำมาใช้พูดจากันย่อมมีหน้าที่เกี่ยวเนื่องติดต่อกัน เช่น เป็นผู้กระทำของกริยา เป็นผู้ถูกกริยานั้นกระทำ ฯลฯ ดังนี้

(๑) หน้าที่เกี่ยวข้องของนาม ใช้เป็นการกต่าง ๆ คือ กรรตุการก กรรมการก การิตการก วิเศษนการก และ วิกิตการก

(๒) หน้าที่เกี่ยวข้องของสรรพนาม ส่วนใหญ่คล้ายกับคำนาม ยกเว้นประพันธสรรพนาม กับ วิภาคสรรพนาม

(๓) หน้าที่เกี่ยวข้องของกริยา เป็นวาจก การก หรือบทรยายของนาม สรรพนาม และกริยา บอกมาลา บอกกาล และบอกวาจก

(๔) หน้าที่เกี่ยวข้องของคำวิเศษณ์ เป็นบทรยายของนาม สรรพนาม กริยา และคำวิเศษณ์ด้วยกัน

(๕) หน้าที่เกี่ยวข้องของบุพบท นำหน้าคำนาม และเกี่ยวข้องกับคำข้างหน้าด้วย

(๖) หน้าที่เกี่ยวข้องของสันธานและอุทาน สันธานเป็นเครื่องเกี่ยวข้องของคำ ส่วนคำอุทานเสริมบทเป็นบทรยายของคำเดิม

๖.๓.๓.๕ ราชาศัพท์-นาม

ราชาศัพท์ คือระเบียบของภาษา ในที่นี้หมายถึงศัพท์ที่ใช้ในราชการ ตั้งแต่พระราชลางไปจนถึงบุคคลชั้นอื่น ในช่วงนี้เป็นคำอธิบายการใช้คำนามกับบุคคลชั้นต่าง ๆ

๖.๓.๓.๖ ราชาศัพท์ (ต่อ) - สรรพนาม

อธิบายการใช้สรรพนามกับบุคคลในระดับต่าง ๆ ต่อจากเรื่องนาม ในช่วงนี้รวมไว้ทั้งเรื่องคำกริยา และคำสุภาพอื่น ๆ ด้วย

๖.๓.๓.๗ วิธีกระจายคำ

วิธีกระจายคำ คือวิธีแยกเนื้อความออกเป็นคำ ๆ แล้วบอกชนิด บอกระเบียบต่าง ๆ ตัวอย่าง เช่น

"นกลน้อยทำรังแต่พอตัว"

นก	เป็น	สามานยนาม บุรุษที่ ๓ อสังค์ อพจน์ เป็นกรรตุการกของกริยา "ทำ"
น้อย	เป็น	ลักษณวิเศษณ์ ประกอบคำ "นก"
ทำ	เป็น	สกรรมกริยา นิเทศมาลา อนาคตกาล เป็นกรรตุวาจกของ "นก"
รัง	เป็น	สามานยนาม บุรุษที่ ๓ นพุงสกลสังค์ อพจน์ เป็นกรรมการกของกริยา "ทำ"
แต่	เป็น	นियมวิเศษณ์ ทำหน้าที่บุพบทหน้าคำ "พอ" ประกอบกริยา "ทำ"
พอ	เป็น	ประมาณวิเศษณ์ ทำหน้าที่อกรรมกริยา สภาขมาลา ประกอบ "รัง"

(กับ)ตัว เป็น สามานยนาม บุรุษที่ ๓ นปุงสกลึงค์ อพจน์ เป็นวิเศษณการก
ประกอบ "พอ"

๖.๔ วากยสัมพันธ์

๖.๔.๑ คำอธิบาย

วากยสัมพันธ์ หมายถึง ความเกี่ยวข้องกับคำพูดต่าง ๆ ข้อความที่ใช้พูดหรือเขียนย่อมต้องเอาคำต่าง ๆ มาเรียงติดต่อกันไป คำที่นำมาเรียงกันนั้นล้วนมีความสัมพันธ์ คือมีความเกี่ยวข้องกันทั้งสิ้น เปรียบเหมือนกับคนในครอบครัวย่อมมีความสัมพันธ์กัน

ด้วยคำ หรือ ข้อความ หมายถึง คำพูดที่ผู้พูดตั้งใจจะกล่าวออกมาครั้งหนึ่ง ๆ จัดได้เป็น ๓ อย่าง คือ

(๑) กล่าวเป็นคำ เช่น วู้ ๆ! ตำรวจ ฯลฯ

(๒) กล่าวเป็นวลี คือกล่าวคำหลายคำติดต่อกัน แต่ยังไม่ได้รับความครบ เช่น "ข้าวมันร้อน ๆ จะ"

(๓) กล่าวเป็นประโยค คือ กล่าวข้อความครบถ้วน เช่น "เราโง่มาก"
"ท่านไปไหน" "ฉันไปเที่ยว" "ท่านอย่าไปเที่ยวเลย"

ประโยค คือ ด้วยคำที่มีเนื้อความสมบูรณ์ แบ่งออกเป็น ๒ ภาค ดังนี้

(๑) ภาคประธาน หมายถึง ส่วนที่ผู้กล่าวอ้างขึ้นก่อน

(๒) ภาคแสดง หมายถึง คำที่แสดงอาการของภาคประธานให้ได้ความครบว่าแสดงอาการอย่างนั้นอย่างนี้ เช่น

"ตาสีนอน" "ตาสี" เป็น ภาคประธาน "นอน" เป็นภาคแสดง

ในภาคแสดงมีบทช่วยกริยาอยู่ ๒ ประเภท คือ

(ก) บทกรรม ที่ช่วยกริยาชนิดที่ไม่มีความเต็มในตัว ซึ่งเรียกว่า *สกรรมกริยา*
เช่น "ฉันกินข้าว" "กิน" เป็น สกรรมกริยา "ข้าว" เป็น บทกรรม

(ข) บทวิภัติการก ที่ช่วยบทกริยาชนิดที่เรียกว่า **วิภตฺรรรถกริยา** ซึ่งไม่มีเนื้อความในตัว เช่น

"เราเป็นนายอำเภอ" "เป็น" เป็นวิภตฺรรรถกริยา

"นายอำเภอ" เป็น วิภัติการก

วลี คือ คำที่ติดต่อกันตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป ซึ่งมีความหมายติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของประโยค และไม่มีเนื้อความครบถ้วนเป็นประโยค เช่น

"นกเขาชวาบินเร็ว" เป็นประโยค "นกเขาชวา" เป็นวลีที่มีสตามานยามติดต่อกัน ๓ คำ คือ นก เขา และ ชวา

ส่วนปฐข้อความ หมายถึง คำ วลี หรือ ประโยค ที่เข้ามาประสมเพื่อให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้น แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) บทขยายข้อความ เช่น "เสือใหญ่กัดเด็ก" "เสือในป่าใหญ่กัดเด็ก" "เสือตัวกินไก่กัดเด็ก"

(๒) บทเชื่อมข้อความ แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

(ก) ประเภทเครื่องเกี่ยว เชื่อมประโยคให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น "น้ำขึ้นแต่ลมลง" "เราพูดให้ฉันเสียใจ"

(ข) ประเภทเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ได้แก่

บทอาลปณ์ เช่น "นายสี เธอไปไหน"

บทอุทาน เช่น "เหม่ ๆ เจ้านี้ของหงอนัก"

๖.๔.๒ ระเบียบภาษาไทยและประเภทวลี

ตำราไวยากรณ์ไทยตั้งขึ้นตามรูปโครงไวยากรณ์อังกฤษบ้าง ภาษาบาลีและสันสกฤตบ้าง แต่ระเบียบของภาษาไทยไม่ตรงกับภาษาที่ถ่ายรูปโครงมา เรายึดเอาตำแหน่งที่เรียงคำก่อนหลังเป็นสำคัญ นอกจากนี้ก็อาจจะมีการนำคำอื่นมาประกอบเพื่อบอกชนิดและหน้าที่ ฯลฯ ของคำได้ด้วย ภาษาไทยจึงเป็นกลุ่ม ๆ ที่เรียกว่าวลี ซึ่งแบ่งออกเป็น ๘ ประเภท ดังนี้

- (๑) นามวลี เช่น ไก่แจ้ นายยง รูปเดี่ยว ขาวนา
- (๒) สรรพนามวลี เช่น ข้าพระพุทธเจ้า ฝ่าพระบาท ท้าวเธอ
- (๓) กริยาวลี เช่น คงกิน กำลังกิน ถูกตี นั่งร้องเพลง ถึงแก่กรรม

"ทำงานหนักไม่ดี" (ทำงานหนัก เป็นกริยาสภามาลา)

- (๔) วิเศษณ์วลี เช่น "หญิงงามเลิศเหลือประมาณเดินมาโน้น"

"เขากินข้าวจุเหลือประมาณ" "เขาคงงามเลิศเหลือประมาณ" "ภิกษุสามรูป"

- (๕) บุพบทวลี เช่น ของคน ของฉัน เพื่อขมเล่น

- (๖) สันธานวลี เช่น "เขามีความรักในลูกและเมีย" "แต่กระนั้นก็ดี..."

"ถึงฝนตก ก็จะไป"

- (๗) อุทานวลี เช่น "ไอ้ ออกกูเฮ้ย!" "ไอ้ย ตายแล้ว!"

วลีเหล่านี้มีหน้าที่อย่างเดียวกับคำ

๖.๔.๓ เอกรรตประโยค

เอกรรตประโยค หมายถึงประโยคเล็ก ๆ ที่มีความหมายอย่างเดียวเรียกว่า ประโยคเล็ก หรือประโยคสามัญ ก็ได้ ประกอบด้วย ๒ ภาค คือ

- (๑) ภาคประธาน หมายถึงส่วนเบื้องต้นที่กล่าวขึ้นก่อน แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

(ก) บทประธาน คือ ส่วนสำคัญของภาคประธาน

(ข) บทขยายประธาน คือ ส่วนขยายประธาน

- (๒) ภาคแสดง หมายถึงส่วนที่แสดงกิริยาอาการของประธาน แบ่งเป็น ๔ ส่วน

คือ

(ก) บทกิริยา คือ ส่วนสำคัญของภาคแสดง

(ข) บทขยายกิริยา คือ ส่วนขยายกิริยา

(ค) บทกรรม คือ ส่วนที่ถูกกิริยาทำ

(ง) บทขยายกรรม คือ ส่วนขยายกรรม

ตัวอย่าง

เอกรรตประโยค "สามิตีย่อมนับถือ ซึ่งภรรยาดีเป็นอย่างดี"

ภาคประธาน		ภาคแสดง			
บทประธาน	บทขยายประธาน	บทกริยา	บทขยายกริยา	บทกรรม	บทขยายกรรม
สามิตี	ดี	ย่อมนับถือ	เป็นอย่างดี	ซึ่งภรรยา	ดี

ตัวอย่างนี้ทำให้เพียงให้เข้าได้กับรูปโครงเท่านั้น แต่ ข้อสำคัญของไวยากรณ์ไทยอยู่ที่การเรียงลำดับคำพูดซึ่งใช้เป็นหลักวินิจฉัยชนิดของคำและหน้าที่ต่าง ๆ ของคำในการบอกสัมพันธ์ของประโยคด้วย

รูปประโยคในภาษาไทยมี ๔ รูป คือ

(๑) *ประโยคกรรตุ* มี ๓ ส่วน คือ กรรตุการก (ผู้ทำ) กริยา และ กรรมการก (ผู้ถูกกระทำ) เช่น "เสือกินตามี"

(๒) *ประโยคกรรม* มี ๓ ส่วน เช่นกัน แต่เน้นที่กรรมจึงให้กรรมการกเป็นประธาน เช่น "ตามีถูกเสือกิน" หรือ "ตามีผู้ใหญ่บ้านของเราเสือกินเสียแล้ว"

(๓) *ประโยคกริยา* มี ๓ ส่วน เช่นกัน แต่เน้นที่กริยาจึงเริ่มด้วยกริยา ใช้เฉพาะกริยาที่มีความหมาย "เกิด" "มี" "ปรากฏ" เช่น "เกิดอหิวาตกโรคขึ้นที่เชียงใหม่"

(๔) *ประโยคการิต* มี ๔ ส่วน คือ กรรตุการก (ผู้ทำ) กริยา กรรมการก (ผู้ถูกกระทำ) และ การิตการก (ผู้รับใช้) เช่น "ครูให้ศิษย์อ่านหนังสือ" "ครู" เป็น กรรตุการก ของกริยา "ให้-อ่าน" "ศิษย์" เป็นการิตการกของกริยา "ให้-อ่าน" "หนังสือ" เป็นกรรมการก

สิ่งที่เป็น **บทประพันธ์** ได้มี ๕ พวก คือ

- (๑) คำานาม เช่น "คนนอน"
- (๒) คำสรรพนาม เช่น "เขาทำดี"
- (๓) บทกวีสาภาษามาตรา เช่น "นอนเป็นประโยชน์"
- (๔) คำวิเศษณ์ เช่น "ฉลาดดี"
- (๕) บทวลีต่าง ๆ เช่น "นกเขารวรินทร์เพราะ"
- (๖) บทพิเศษต่าง ๆ เช่น "ก เป็นพยานุเคราะห์"

สิ่งที่เป็น **บทขยายประพันธ์** ได้มี ๓ พวก คือ

- (๑) คำวิเศษณ์ เช่น "คนชั่วไม่ดี"
- (๒) บทวิภัติการก เช่น "นกขุนทองสัตว์เลี้ยงของฉันดีมาก"
- (๓) บทวลี เช่น "หลวงพ่อกำนันสมาจารใหญ่มาโนมน"

๖.๔.๔ เอกรรตประโยค (ต่อ)

สิ่งที่เป็น **บทกวี** ได้มี ๒ พวก คือ

(๑) คำกริยา เช่น "คนนอน" รวมทั้งคำวิเศษณ์ที่ทำหน้าที่เป็นอกรรมกริยา เช่น "คนนี้ฉลาด"

(๒) กริยาวลี เช่น "เราทวยนดี"

สิ่งที่เป็น **บทขยายกริยา** ได้มี ๒ พวก คือ

(๑) บทขยายกริยาที่แต่งเนื้อความ เช่น "เราเดินไว"

(๒) บทขยายกริยาที่เป็นการช่วยกริยาต่าง ๆ เช่น "เราเป็นครู"

สิ่งที่เป็น **บทกรรม** ได้ ก็เหมือนกับสิ่งที่เป็น **บทประพันธ์** ได้ ต่างกันตรงที่ทำหน้าที่เป็นผู้ถูกของกรรมกริยาเท่านั้น

วิธีบอกสัมพันธ์เอกรรตประโยค

ประโยคคำพูด ต่างกับ ประโยคไวยากรณ์ เพราะประโยคคำพูดมีการละส่วนต่าง ๆ ไว้ในที่เข้าใจ เมื่อจะบอกความสัมพันธ์ประโยคคำพูดต้องแปลงเป็นประโยคไวยากรณ์เสียก่อน เช่น

ประโยคคำพูด	"กินาฬิกาแล้ว"
ประโยคไวยากรณ์	"(เวลา) กินาฬิกาแล้ว"
ภาคประธาน	เวลา
ภาคแสดง	กินาฬิกาแล้ว
บทกริยา	กินาฬิกาแล้ว
	(วิเศษณ์วลีทำหน้าที่เป็นบทกริยา)

๖.๔.๕ อเนกรรตประโยค

อเนกรรตประโยค หมายถึงประโยคที่มีข้อความ เป็นเอกรรตประโยคหลายประโยคเกี่ยวเนื่องรวมอยู่ด้วยกันเป็นประโยคเดียว มี สันธาน เป็นตัวเชื่อม หรือละไว้ในที่เข้าใจ ในตำราเก่าเรียกว่า *ประโยคใหญ่* แต่เดิม ประโยคใหญ่ แบ่งเป็นสองพวก คือ *ประโยคความรวม* กับ *ประโยคแต่ง* ในตำรานี้ ประโยคความรวมเรียกว่าอเนกรรตประโยค ส่วนประโยคแต่งเรียกว่า *สังกรประโยค*

อเนกรรตประโยคแบ่งเป็น ๔ ชนิด เรียกชื่อต่างกันโดยสังเกตเนื้อความของประโยคนั้น ๆ ดังนี้

- (๑) *อันวยานกรรตประโยค* คือ ประโยคที่มีเนื้อความคล้อยไปตามกัน เช่น
 "เราอาบน้ำแล้ว เขาก็นอน"
 "ยายและตาทำนา"
 "เขานั่งบ้างนอนบ้าง" (เขานั่งบ้างและนอนบ้าง)
 "ถ้าฝนไม่ตก ฉันก็จะไป"
- (๒) *พยติเรกานกรรตประโยค* คือ ประโยคที่มีเนื้อความแย้งกัน เช่น
 "น้ำขึ้นแต่ลมลง"

(๓) **วิภัตปาเนกรรตประโยค** คือประโยคที่มีเนื้อความให้เลือกเอาทางหนึ่ง เช่น "นาย ก. มาหรือนาย ข. มา"

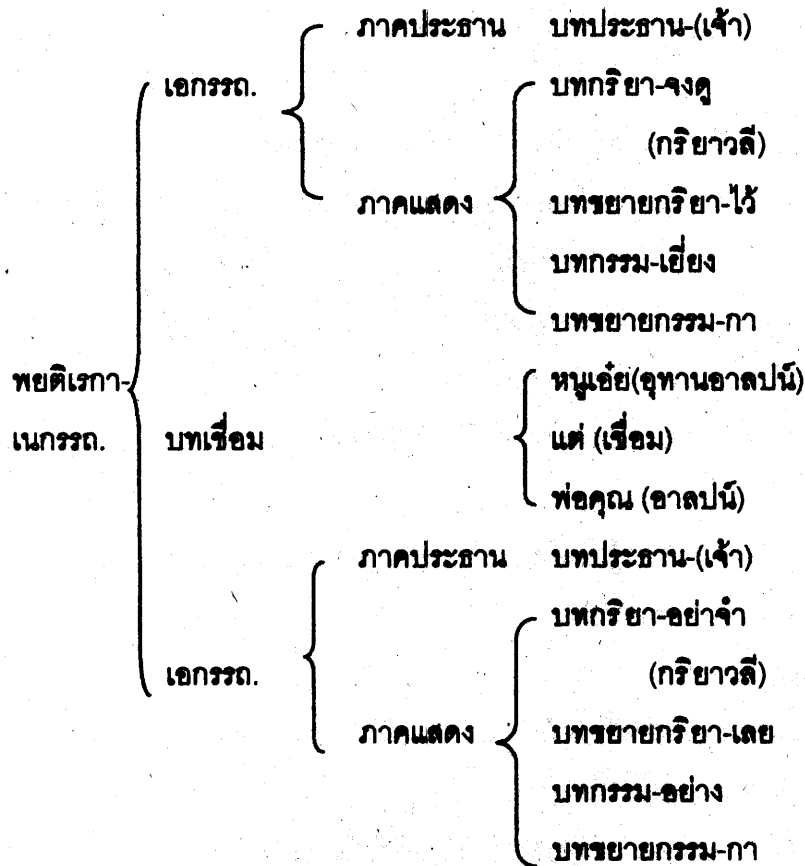
(๔) **เหตุวาเนกรรตประโยค** คือประโยคที่มีเนื้อความตามกันในทางเป็นเหตุเป็นผลกัน เช่น "น้ำเน่าจึงขุ่นม"

วิธีบอกสัมพันธ์ของเนกรรตประโยค

เช่นเดียวกับเอกรรตประโยค แต่ต้องบอกบทเชื่อมความและบอกชื่อชนิดของประโยคด้วย เช่น

ประโยค "หนูเอ๋ย จงดูเยี่ยงกาไว้ แต่อย่าจำอย่างกาเลยพ่อคุณ"

ประโยคไวยากรณ์ "หนูเอ๋ย(เจ้า)จงดูเยี่ยงกาไว้ แต่(เจ้า)อย่าจำอย่างกาเลยพ่อคุณ"

๖.๔.๖ สังกนประโยค

สังกนประโยค คือประโยคที่ใช้ประโยคด้วยกันทำหน้าที่เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยค ประโยคใหญ่เรียกว่า **मुख्यประโยค** ส่วนประโยคที่แทรกเข้ามาเรียกว่า **อนุประโยค**

อนุประโยคแบ่งเป็น ๓ ประเภทคือ

(๑) **นามานูประโยค** คือ อนุประโยคที่ใช้แทนนาม เช่น

"เธอแสดงกิริยาเช่นนี้เป็นการไม่ดี"

"ฉันไม่ชอบ เธอทำอย่างนี้"

"ฉันไม่ชอบ ให้เขาตาย" (ให้ เป็นบทเชื่อม)

"ข่าวว่าตามีตายไม่จริง" (ว่า เป็นบทเชื่อม)

(๒) **คุณานูประโยค** คือ อนุประโยคซึ่งทำหน้าที่แทนบทวิเศษณ์สำหรับประกอบนามหรือสรรพนาม เช่น

"ม้าตัวที่ท่านชอบตายเสียแล้ว"

(๓) **วิเศษณานูประโยค** คือ อนุประโยคซึ่งทำหน้าที่เป็นวิเศษณ์สำหรับประกอบกริยา เช่น

"ฉันมาเมื่อเธอหลับ" (เมื่อ เป็นบทเชื่อม)

วิธีบอกสัมพันธ์สังกนประโยค

เช่นเดียวกับอเนกรรตประโยค ตัวอย่าง เช่น

สังกนประโยค "ถึงเล่นละครสนุกมาก"

मुख्यประโยค "(ถึงเล่นละคร)สนุกมาก"

นามานูประโยค "ถึงเล่นละคร" เป็นประโยคประธาน

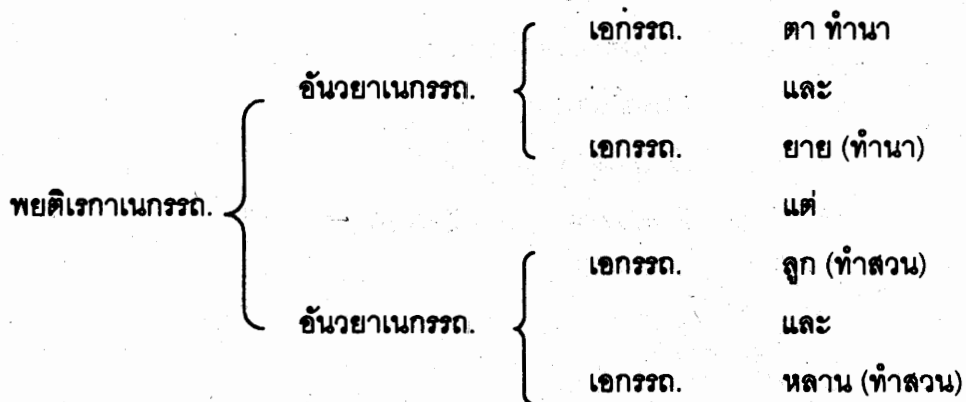
ภาคประธาน		ภาคแสดง		
บทประธาน	บทขยายประธาน	บทกริยา	บทขยายกริยา	บทกรรม
(ลิงเล่นละคร) ลิง		สนุก เล่น	มาก	

๖.๔.๗ ประโยคระคน

ประโยคระคน คือประโยคที่ปรากฏในข้อความ อาจจะมีอนุประโยคและ
สังกรประโยคเข้าระคนกันเป็นประโยคซับซ้อนกันมากมายก็ได้ โดยมีบทเชื่อมมีหน้าที่
เชื่อมโยงให้คำ วลี และประโยคต่าง ๆ ติดต่อกันเป็นเรื่องเกี่ยวพันกัน ตัวอย่าง เช่น

"ตาและยายทำนา แต่ลูกและหลานทำสวน"

ประโยคนี้มี พยติเรกาอนุประโยค เป็นประโยคใหญ่ และมีประโยคย่อย
เป็น อนุประโยค ทั้งคู่ ดังนี้

๖.๔.๘ บทเชื่อมที่ไม่เกี่ยวกับประโยค

หมายถึงบทเชื่อมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับประโยค แบ่งเป็น ๒ พวก คือ

(๑) บทเชื่อมคำหรือวลี แบ่งเป็น

(ก) บทเชื่อมที่เป็นบุพพบท เช่น

"เขานอนบนเตียง" "บนเตียง" เป็นบุพพบทวลีขยาย "นอน"

"เสื้อของฉัน" "ของฉัน" เป็นบุพพบทวลีขยาย "เสื้อ"

(ข) บทเชื่อมที่เป็นสันธาน

"คนสูงและผอมไม่สวย" "สูงและผอม" เป็นวิเศษณ์วลีซึ่งเป็นบทขยาย
ประธาน ส่วน "และ" เป็นสันธานที่เชื่อมอยู่ในบทขยายประธาน

(๒) บทเชื่อมข้อความ มีหน้าที่เชื่อมข้อความให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน แบ่ง
เป็น ๒ ประเภท คือ

(ก) เชื่อมข้อความให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน

ตัวอย่าง ประโยคที่ใช้เป็นบทเชื่อม เช่น

"เรื่องนายคำจบเท่านี้ โปรดฟังเรื่องนายแดงต่อไป.."

ตัวอย่าง วลีที่ใช้เป็นบทเชื่อม

"...ทั้งนี้เพราะว่านายแดง..."

(ข) เชื่อมข้อความปรุ้งสำนวน เช่น

"อันว่า อรรถคดีอันโบราณกษัตราธิราช ได้ทรงบัญญัติไว้..."

"แดง เธอไปไหน"

"ทรัพย์สินของเราหมดสิ้นแล้ว ไอ้อกเฮ้ย จะทำอย่างไรดี"

๖.๔.๙ ข้อวินิจฉัยการบอกสัมพันธ

การบอกความสัมพันธ์ต้องตั้งต้นด้วยการปรับปรุงประโยคคำพูดให้เป็น
ประโยคไวยากรณ์เสียก่อน แต่ในส่วนวินิจฉัยเรื่องความเกี่ยวข้องของส่วนต่าง ๆ ของ

ประโยค ตลอดจนบอกรนิตรของคำในวงวิภาคนั้น ต้องสังเกตระเบียบของภาษาไทย เป็นหลัก

ตัวอย่าง การวินิจฉัยการบอกสัมพันธ์ของประโยคที่ห้องตำแหน่งและหมวดคำ "ตาสิรักว่าวดี" คำ ดี อาจจะเป็นบทขยายกรรมเป็น "ว่าวดี" หรืออาจจะเป็นบทขยายกริยาว่า "รักดี" ก็ได้

๖.๔.๑๐ เครื่องหมายประกอบในการเรียงความ

กล่าวถึงเรื่องการใช้เครื่องหมายวรรคตอนต่าง ๆ

๖.๔.๑๑ วิธีใช้ถ้อยคำสำนวน

กล่าวถึงวิธีใช้ *เลขนอกเลขใน* เลขนอก คือข้อความที่เป็นพื้นเรื่องและผู้แต่งกล่าวเอง เลขใน คือข้อความที่ผู้แต่งนำมาพูดอีกชั้นหนึ่ง หรือข้อความที่ใช้เครื่องหมาย *อัญประกาศ* หรือเครื่องหมายคำพูด นั้นเอง
จากนั้นเป็นการสอนวิธี *การแต่งเรื่อง* และ *การย่อเรื่อง*

๖.๔.๑๒ ไวยาหารในการเรียงความ

กล่าวถึงการใช้ไวยาหารต่าง ๆ อันได้แก่ *บรรยายไวยาหาร* *พรรณนาไวยาหาร* *เทศนาไวยาหาร* *สาธกไวยาหาร* และ *อุปมาไวยาหาร*

๖.๕ สรุป

ใน อักษรวิธี นี้ จะเห็นได้ว่าเป็นการรวบรวมคำอธิบายเกี่ยวกับภาษาไทยที่เคยมีมาตั้งแต่จินตตามณี ประกอบกับคำอธิบายภาษาบาลีสันสกฤตและเขมรที่เข้ามาสู่

ภาษาไทยนั่นเอง

อิทธิพลจากภาษาบาลีที่เห็นได้ชัดก็คือการจัดพยัญชนะเป็นวรรคในภาษาบาลี มีการจัดดังนี้

พยัญชนะ ๓๓ ตัวนี้ จัดเป็น ๒ พวก วรรค ๑, อวรรค ๑, วรรคจัดเป็น ๕

ก ข ค ฌ ง ๕ ตัวนี้ เรียกว่า ก วรรค

จ ฉ ช ฆ ญ ๕ ตัวนี้ เรียกว่า จ วรรค

ฎ ฐ ท ฒ ณ ๕ ตัวนี้ เรียกว่า ฎ วรรค

ด ถ ท ธ น ๕ ตัวนี้ เรียกว่า ด วรรค

ป ผ พ ภ ม ๕ ตัวนี้ เรียกว่า ป วรรค

พยัญชนะ ๒๕ ตัวนี้เป็นพวก ๆ กันตามฐานกรณ์ที่เกิด ซึ่งจะว่าต่อไปข้างหน้า

จึงชื่อวรรค, พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห ฬ ° เรียกว่าอวรรค

เพราะไม่เป็นพวกเป็นหมู่กัน ตามฐานกรณ์ที่เกิด

(สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, ๒๕๓๔:๘)

นอกจากนี้ยังมีกล่าวถึงเรื่องฐาน อีกด้วย เรื่องนี้ก็มีปรากฏอยู่ในไวยากรณ์ บาลี ดังนี้

ฐานที่ตั้งที่เกิดของอักษรจะมี ๖ คือ กณฺฐุ คอ, ตาตุ เพตฺตาน, มุทุธา ศีระชะ

กัว่า ปุมฺเหจ็อก กัว่า, ทนฺโต พิน, โยภูโฐ ริมฺมี ปาก; นาลิกา จมุก อักษร

บางเหล่าเกิดในฐานเดียว บางเหล่าเกิดใน ๒ ฐาน,

อ อา, ก ข ค ฌ ง, ห ๘ ตัวนี้เกิดในคอ เรียกว่ากณฺฐุชา

อิ อี, จ ฉ ช ฆ ญ, ย ๘ ตัวนี้เกิดที่เพตฺตาน เรียกว่าตาตุชา

ฎ ฐ ท ฒ ณ, ร ฬ ๘ ตัวนี้เกิดในศีระชะกัว่า ที่ปุมฺเหจ็อกกัว่า

เรียกว่ามุทุธา

ต ถ ท ธ น, ล ล ๗ ตัวนี้เกิดที่พื้น เรียกว่า **ทนุตธา**
 อ อ, ป ผ พ ภ ม ๗ ตัวนี้เกิดที่ริมฝีปาก เรียกว่า **โกฎฐา**
 นิคคหิตเกิดในจมูก เรียกว่า **นาสิกฐานธา**
 อักษรเหล่านี้ ยกเสียแต่พยัญชนะที่สุตวรรค ๕ ตัว คือ ง ญ ณ น ม เกิด
 ในฐานอันเดียว
 เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า **กณฐตาอุไซ**
 โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า **คณฐฏฐาอุไซ**
 พยัญชนะที่สุตวรรค ๕ ตัว เกิดใน ๒ ฐาน คือ ตามฐานของตน ๆ และจมูก
 เรียกว่า **สกฐานนาสิกฐานธา**
 ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ พื้นและริมฝีปาก เรียกว่า **ทนุโฏฐาอุไซ**
 ห พยัญชนะที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ๘ ตัว คือ ญ ณ น ม ย ล ว ฬ ท่าน
 กล่าวว่าเกิดแต่อก ที่ไม่ได้ประกอบ เกิดในคอตามฐานเดิมของตน
 (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, ๒๕๓๘: ๙-๑๐)

ในเรื่องฐานนี้ พระยาอุปกิตศิลปสาร ได้อธิบายเพิ่มเติมอีก เช่น
 อะ อา คู่นี้เกิดแต่ฐานคอ คือให้ลมกระทบคอ
 และได้อธิบายสระไทยที่ไม่มีในบาลีตามวิธีเดียวกันนี้ด้วย เช่น
 อี อือ คู่นี้เกิดแต่ฐานปุ่มเหงือกหรือฟันคือให้ลมกระทบปุ่มเหงือกหรือฟัน
 นอกจากนี้ก็ยังมี การเทียบเสียงกับภาษาอังกฤษอีกด้วย
 เมื่ออธิบายเรื่องเสียงแล้วก็เป็นเรื่องการเขียนการอ่านตามแนวเดิม แต่ที่
 เพิ่มเติมขึ้นมาก็คือเรื่องการเขียนการอ่านคำจากภาษาบาลีสันสกฤตและเขมรด้วย
 นี่คือส่วนที่อาจจะเรียกได้ รวบรวมและปรับปรุงคำอธิบายภาษาไทยตามแบบ
 ที่เคยมีมา ส่วนที่เกิดขึ้นใหม่ก็คือ **วจีวิภาค** กับ **วากยสัมพันธ์**
 ในส่วน **วจีวิภาค** นั้น นอกจากจะอธิบายลักษณะของคำไทยและบาลี
 สันสกฤตแล้ว การแบ่งหมวดคำก็ดัดแปลงมาจากไวยากรณ์ดั้งเดิมตามที่กล่าวไว้ในบท
 ที่ ๔ อย่างใกล้ชิดชนิด ดังนี้

noun	=	คำนาม
pronoun	=	คำสรรพนาม
verb	=	คำกริยา
adverb	=	คำวิเศษณ์
preposition	=	คำบุพบท
conjunction	=	คำสันธาน
interjection	=	คำอุทาน
ส่วนศัพท์อื่น ๆ ก็มี เช่น		
gender	=	ลिंगค์
masculine	=	บุลลึงค์
feminine	=	สตรีลึงค์
neuter	=	อลึงค์
number	=	พจน์
singular	=	เอกพจน์
plural	=	พหูพจน์
first person	=	บุรุษที่หนึ่ง
second person	=	บุรุษที่สอง
third person	=	บุรุษที่สาม
present tense	=	ปรึตยบันกาล
past tense	=	อดีตกาล
future tense	=	อนาคตกาล
indicative mood	=	นิเทศมาลา
subjunctive mood	=	ปรักัดปมาลา
active voice	=	กรรตุวาก
passive voice	=	กรรมวาก

nominative case = กรรตุการก

accusative case = กรรมการก

ข้อที่น่าสังเกตก็คือคำว่า *สรรพนาม* ในตำราชุดนี้มีความหมายต่างจากความหมายเดิมที่ใช้ใน *จินตามณี* ใน *จินตามณี* *สรรพนาม* หมายถึงคำที่ออกเสียงเหมือนกัน ความหมายต่างกัน เช่น บาดร บาด บาด กับ คำที่ออกเสียงต่างกัน ความหมายเหมือนกัน เช่น กริน คช สาร *สรรพนาม* ในที่นี้จึงหมายถึง "นามทั้งหมด" หรือ "นามทั้งปวง" ไม่ใช่ "คำแทนชื่อ" ซึ่งเป็นความหมายใหม่ตามไวยากรณ์บาลีและอังกฤษ

ในส่วน วากยสัมพันธ์ การวิเคราะห์ประโยคก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับไวยากรณ์ดั้งเดิมดังที่กล่าวไว้ในบทที่ ๔ เช่นกัน ดังจะเทียบให้เห็นดังนี้

Subject	=	ภาคประธาน
Predicate	=	ภาคแสดง
Nominative	=	บทประธาน
Enlargement	=	บทขยายประธาน
(Finite) verb	=	บทกริยา
Object	=	บทกรรม
Extension	=	บทขยายกรรม
main clause	=	मुख्यประโยค
subordinate clause	=	อนุประโยค
phrase	=	วลี

ขอให้เทียบการวิเคราะห์ประโยค "สามีสีย่อมนับถือ ซึ่งภรรยาดีเป็นอย่างดี" กับ "The new master soon put the class into good order." ในบทที่ ๔

อย่างไรก็ตาม พระยาอุปกิตศิลปสารก็ได้เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษโดยตลอด เช่น ภาษาอังกฤษมี *คุณศัพท์* กับ *กริยาวิเศษณ์* เพราะใช้รูปต่างกัน (good/well, bad/badly) แต่ไทยใช้รูปเหมือนกันจึงเรียกว่า *วิเศษณ์* (ดี ชั่ว) *บุพบท* ภาษาอังกฤษทำหน้าที่เชื่อมคำให้ติดต่อกัน แต่ *บุพบท* ภาษาไทยทำหน้าที่เชื่อมหรือไม่เชื่อมก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านได้เน้นไว้ว่า

ประโยคคำพูดของไทยเป็นระเบียบภาษาภาคตะวันออก เช่น จีน เขมร ลาว เป็นต้น ครั้นต่อมาเราเรียนภาษาบาลี ซึ่งมีระเบียบไวยากรณ์อย่างภาคตะวันตก (คือชาวอินเดียตลอดจนฝรั่ง) ทำให้ภาษาไทยเราเอนมาทางบาลีมากเข้า เช่น ใช้บุพบท สันธาน มากขึ้นกว่าเก่า เป็นต้น ครั้นต่อมาเราตั้งรูปโครงไวยากรณ์ตามภาษาอังกฤษปนกับบาลีสันสกฤตตั้งกล่าวมาแล้วตั้งนั้นรูปประโยคไวยากรณ์ที่ให้อยู่จึงคล้ายคลึงกับอังกฤษแต่ให้ผู้ศึกษาสังเกตไว้ว่าคล้ายคลึงกันเพียงรูปโครงเท่านั้น ส่วนระเบียบของภาษาอันแท้จริงนั้นต้องเป็นไปตามภาษาไทยเรา จะนำเอาภาษาอื่นมาใช้ไม่ได้ ขอให้ผู้ศึกษายึดไว้เป็นหลักต่อไป

(พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓: ๒๙๘)

สิ่งหนึ่งที่พระยาอุปกิตศิลปสารยังคงยึดถืออยู่เช่นเดียวกับในไวยากรณ์แบบเดิมสมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ ก็คือ การสอนโครงสร้างของภาษาเพื่อนำไปสู่การใช้ภาษาที่ดี โดยจะตั้งข้อสังเกตและให้คำแนะนำเรื่องการใช้ภาษาอยู่เป็นช่วง ๆ เช่น เรื่องการใช้บุพบทบน ว่า "เขียนบนกระดาษ" เป็นสำนวนอังกฤษ ไม่ถูกแบบภาษาไทย ต้องใช้ว่า "เขียนที่กระดาษ" หรือ "เขียนกับกระดาษ" คำบุพบทจะใช้ตามภาษาอื่นไม่ได้ทั่วไป

เรื่องการใช้คำว่า "ถูก" ให้ใช้เฉพาะในข้อความที่ไม่ดีซึ่งผู้ถูกไม่พอใจเท่านั้น เช่น ถูกจงจำ ถูกติ ถูกตรากตรำ ถูกบังคับ ไม่นิยมในข้อความที่ดีซึ่งผู้ถูกพอใจ เช่น จะใช้ว่า ถูกชม ถูกยกย่อง ถูกเชิดชู ฯลฯ ไม่ได้ นอกจากจะไม่พอใจ

นอกจากนี้ก็ยังได้เพิ่มเติมเรื่องการอ่าน การใช้ราชาศัพท์ การใช้ถ้อยคำสำนวน และเรื่องโวหารในการเรียงความลงไปอีกด้วย นอกเหนือไปจากเรื่องฉันทลักษณ์ ซึ่งมีติดมาตามธรรมเนียมการเขียนตำราไวยากรณ์ตั้งแต่สมัยโบราณอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทำให้ตำราเล่มนี้ยาก ก็คือการใช้ศัพท์บาลีสันสกฤต ซึ่งผู้ที่ไม่เคยผ่านการศึกษาในวัดมักจะไม่ค่อยได้ แม้แต่หลวงบุญยฆานพพานิชย์ ซึ่งเคย

เขียนบทความเกี่ยวกับภาษาไทยเผยแพร่ใน สยามสมัยราชศัพท์ ระหว่าง พ.ศ.
๒๔๙๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๐ ก็ยังคงกล่าวว่

...พบคำถามว่า อันวยานกรรตประโยค พยติเรกาเนกรรตประโยค
วิกัลปานกรรตประโยค ฯลฯ อันเป็นหลักสูตรมัธยม ๕ คืออะไร ถ้าเอามา
สอบไล่เข้าสำหรับเข้าเป็นเสมียนเงินเดือน ๓๕ บาท ก็เป็นแน่ที่จะ
สารภาพว่าไม่รู้สักนิด ต้องได้คะแนนศูนย์เด็ดขาด...

(หลวงบุญยฆานพพานิชย์, ๒๕๓๗: ๑๐๘)

นอกจากนี้ยังเกิดความรู้สึกว่าภาษาไทย "ถูกลาก" เข้าไปสู่ไวยากรณ์บาลีสันสกฤต
และอังกฤษอีกด้วย ทั้ง ๆ ที่พระยาอุปกิตศิลปสารก็ได้พยายามชี้ให้เห็นข้อแตกต่าง
เป็นช่วง ๆ อยู่แล้ว

ส่วนพระวรวงศ์วิศิษฎ์ เห็นว่า ภาษาไทยเป็นภาษาพูดเรียงตามลำดับหน้าที่
ของคำ มิได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ นอกจากนี้ยังเห็นว่า คำว่า ไวยากรณ์ หมายถึง
"ไวยากรณ์ของสันติภาษา"(บาลีและอังกฤษ) เท่านั้น คำว่าไวยากรณ์ไทยที่อาศัยรูป
แบบมาจากภาษาบาลีบ้าง อังกฤษบ้างจึงยาก (พระวรวงศ์วิศิษฎ์, ๒๕๓๔: ๑๑๗)

ถ้าไวยากรณ์มีความหมายแคบเพียงไวยากรณ์ของสันติภาษา ก็อาจจะกล่าว
ได้ว่าภาษาไทยไม่เคร่งไวยากรณ์(ของสันติภาษา) แต่ภาษาไทยมี ไวยากรณ์ในแบบ
ของตนเอง

ด้วยเหตุฉะนี้ สยามไวยากรณ์ ซึ่งเคยเป็นแบบเรียนอยู่พักหนึ่งจึงได้กลายมา
เป็นหนังสืออ้างอิงสำหรับครู แทนที่จะเป็นแบบเรียนโดยตรง

เราจะได้เห็นต่อไปว่าตำราภาษาไทยรุ่นหลัง ๆ ก็ได้อาศัยตำราชุดนี้เป็นหลัก
แต่พยายามใช้ภาษาง่าย ๆ อธิบาย